

POLITECHNIKA RZESZOWSKA

Wydział Zarządzania

Katarzyna Przybek

Nr albumu: 164483

Weronika Ptak

Nr albumu: 164484

Patrycja Sawczuk

Nr albumu: 164487

Bezrobocie i rynek pracy w Polsce

Projekt w ramach ćwiczeń do przedmiotu:

Makroekonomia

prowadzący:

dr Nataliia Gerasymchuk

Rzeszów, maj 2020

Streszczenie

Poniższa praca zajmuje się analizą zmieniającego się rynku pracy oraz poziomu bezrobocia w Polsce na przestrzeni lat. Praca skupia się na scharakteryzowaniu podaży i popytu na pracę oraz bezrobocia. Podejmuje problematykę zatrudnienia i bezrobocia w okresie międzywojennym, Polski Ludowej oraz Trzeciej Rzeczypospolitej. Kolejno na sytuację na rynku pracy wpływały zacofana struktura gospodarcza, wyż demograficzny, kryzys gospodarczy, polityka pełnego zatrudnienia, transformacja ustrojowa, dołączenie do Unii Europejskiej, a obecnie pandemia. We wszystkich tych okresach problem bezrobocia dotyka najbardziej ludzi młodych. Państwo aby łagodzić sytuację na rynku pracy stosuje zróżnicowane formy zwalczania bezrobocia.

Spis treści

WSTĘP	3
(oprac. Patrycja Sawczuk)	
ROZDZIAŁ I Podaż pracy na polskim rynku.....	5
(oprac. Patrycja Sawczuk)	
1.1. Charakterystyka rynku pracy w Polsce	5
1.2. Podaż pracy na obecnym rynku.....	7
1.3. Sytuacja na rynku pracy w Polsce	10
ROZDZIAŁ II Zatrudnienie w Polsce	13
(oprac. Katarzyna Przybek)	
2.1 Popyt na pracę a wielkość zatrudnienia.....	13
2.2 Struktura pracujących a struktura produkcji.....	14
2.3 Dynamika płac na przestrzeni lat.....	16
ROZDZIAŁ III Historyczny zarys bezrobocia.....	19
(oprac. Weronika Ptak)	
3.1. Druga Rzeczpospolita.....	19
3.2. Polska Rzeczpospolita Ludowa	20
3.3 Trzecia Rzeczpospolita.....	22
3.4. Analiza przyczyn i skutków bezrobocia dla polskiego społeczeństwa	24
Rozdział IV Bezrobocie na polskim rynku pracy.....	26
(oprac. Weronika Ptak)	
4.1. Bezrobocie	26
4.2. Rodzaje bezrobocia w Polsce	27
4.3. Charakterystyka populacji bezrobotnych w Polsce.	28
ROZDZIAŁ V Bezrobocie w obliczu gospodarki	32
(oprac. Katarzyna Przybek)	
5.1 Współzależność bezrobocia i inflacji	32
5.2 Współzależność bezrobocia i PKB.....	33
5.3 Działania państwa zapobiegające bezrobociu	35
ROZDZIAŁ VI Obecna sytuacja na rynku pracy a perspektywy rozwojowe.....	39
(oprac. Patrycja Sawczuk)	
6.1. Sytuacja na rynku podczas epidemii	39
6.2. Długoterminowe prognozy dla polskiego rynku pracy	40
ZAKOŃCZENIE	43
(oprac. Weronika Ptak)	
BIBLIOGRAFIA	44
ZESTAWIENIE SPISÓW	49

WSTĘP

Celem niniejszej pracy jest przedstawienie syntetycznego obrazu rynku pracy oraz bezrobocia w Polsce w ostatnich latach oraz krótkiego rysu historycznego tego zagadnienia, a także długoterminowych prognoz. Polska jest państwem o ugruntowanym systemie rządów demokratycznych, z bogatą historią, ogromnym dziedzictwem kulturowym, a także pięknymi krajobrazami, fauną i florą.

Rynek jest mechanizmem koordynującym zachowania nabywców oraz sprzedawców, którzy uczestniczą w procesie wymiany dóbr i usług. Istnieje wiele rodzajów rynków, które wydaje się, że różnią się między sobą, jednak pełnią one taką samą funkcję ekonomiczną. Mianowicie określają ceny, przy których wielkość zapotrzebowania zrównuje się z ilością oferowaną do sprzedaży. Rynek pracy jest jednym z wielu rynków istniejących w gospodarce i działa na tej samej zasadzie: stronami są pracownicy i pracodawcy, a przedmiotem wymiany jest praca. Ściślej ujmując, ze względu na przedmiot wymiany, jest zaliczany do rynku czynników wytwórczych. Obejmuje całokształt zagadnień związanych z kształtowaniem podaży pracy (podaż reprezentowana jest przez poszukujących pracy) i popytu na pracę (popyt reprezentowany jest pracodawców oferujących miejsca pracy). Na rynku tym mają miejsce transakcje kupna pracy, czyli angażowania pracowników oraz transakcje sprzedaży pracy.

Tabela 1. Zestawienie podstawowych informacji na temat Polski w roku 2020.

Lp.	Kategoria informacji	Informacje
1.	Położenie geograficzne:	Europa Środkowa, między Morzem Bałtyckim na północy a Sudetami i Karpatami na południu, w przeważającej części w dorzeczu Odry i Wisły
2.	Liczba mieszkańców:	38 413 139
3.	Powierzchnia:	312 679 km ²
4.	Gęstość zaludnienia:	123 osób/km ²
5.	Stolica:	Warszawa
6.	Prezydent RP:	Andrzej Duda

7.	Premier Polski:	Mateusz Morawiecki
8.	Język urzędowy:	polski
9.	Jednostka monetarna:	złoty (zł, PLN)
10.	Ustrój polityczny:	demokratyczny
11.	Typ państwa:	republika parlamentarna
12.	Przynależność do ważniejszych organizacji międzynarodowych:	ONZ, UNESCO, WHO, FAO, OBWE, OECD, NATO, UE, IEA, EOG

Zródło: Opracowanie własne na podstawie polskawliczbach.pl, staypoland.com

Rozważania nad podjętym tematem zamieszczono w sześciu rozdziałach. W rozdziale I rozpoczęto od charakterystyki rynku pracy w Polsce oraz podaży pracy występującej na tym rynku. Nakreślony został również krótki rys historyczny sytuacji występującej na rynku pracy po II wojnie światowej.

W rozdziale II poruszony zostaje temat popytu i zatrudnienia w Polsce. Przedstawiona została wielkość i struktura zatrudnienia na obecnym rynku pracy. Analizowane są również zmiany popytu i dynamika wynagrodzeń w ostatnich latach.

Rozdział III przedstawia historię problemu bezrobocia na przestrzeni lat 1919-2014 oraz analizę przyczyn i skutków występowania bezrobocia w polskim społeczeństwie.

W rozdziale IV podejmowana jest tematyka obecnie występującego bezrobocia. Analizie poddana została stopa bezrobocia oraz występujące w Polsce rodzaje bezrobocia. Scharakteryzowana została także populacja bezrobotnych w kraju.

Rozdział V podejmuje tematykę zależności bezrobocia z inflacją oraz tempem wzrostu PKB. Opisane zostały również obecne metody zwalczania zjawiska bezrobocia w Polsce i działania państwa w tym zakresie.

W rozdziale VI zwrócono uwagę na obecną sytuację na rynku pracy w obliczu epidemii, a także przedstawiono długoterminowe prognozy dotyczące zmian na polskim rynku pracy.

Do napisania pracy wykorzystano artykuły naukowe, strony internetowe, statystyki danych utworzone przez GUS, Eurostat oraz BAEL, a także literaturę fachową z zakresu makroekonomii.

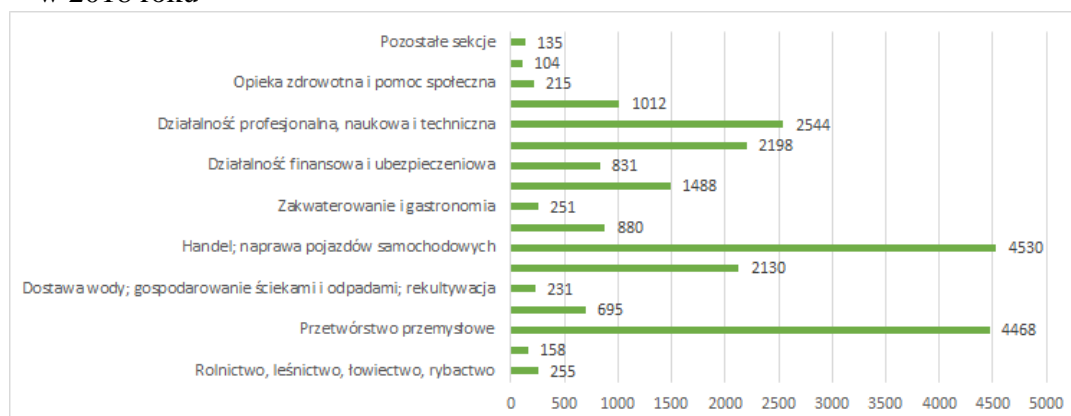
ROZDZIAŁ I

Podaż pracy na polskim rynku

1.1. Charakterystyka rynku pracy w Polsce

W gospodarce rynkowej rynek pracy regulowany jest poprzez podaż pracy oraz popyt na pracę. Pracodawcy mogą dokonać podziału rynku pracy pod względem, np. formy prawnej działalności (np. spółki akcyjne, firmy jednoosobowe), formy własności (np. firmy prywatne), rodzaju działalności przedsiębiorstwa (np. handel, produkcja, usługi), wielkości zatrudnienia (np. firmy duże i małe), zakresu działania (np. firmy lokalne), pochodzenia kapitału (np. prywatny, zagraniczny), stopnia specjalizacji przedsiębiorstw. Istotne miejsce zajmuje zasięg przestrzenny rynku pracy, a w szczególności pojęcie regionalnego i lokalnego rynku pracy, który w potocznym znaczeniu jest traktowany odpowiednio jako obszar oddziaływania wojewódzkiego lub powiatowego urzędu pracy.¹ Podstawa wyodrębnienia poszczególnych segmentów rynku pracy jest różna. Mogą nią być m.in.: dostępność pracy dla poszukujących jej osób, wysokość otrzymywanego/proponowanego wynagrodzenia, poziom stabilizacji zawodowej, możliwość rozwoju zawodowego.

Rys. 1. Liczba podmiotów krajowych należących do grupy przedsiębiorstw według sekcji PKD w 2018 roku

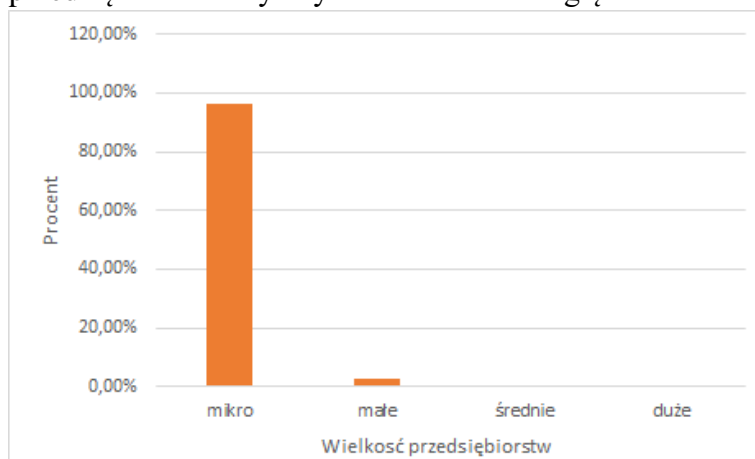
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS z 2018 roku

W Polsce w końcu 2018 roku zidentyfikowano łącznie 22 125 podmiotów krajowych należących do grupy przedsiębiorstw. Największy odsetek tej zbiorowości stanowiły, pod względem rodzaju działalności podmioty zajmujące się handlem i naprawą pojazdów

¹ Rynek pracy, encyklopedia.pwn.pl, (28.04.2020) <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/rynek-pracy;3970479.html>

samochodowych (20,5%) oraz przetwórstwem przemysłowym (20,2%), pod względem klasy wielkości podmioty do 9 osób pracujących (50,7%), zaś pod względem miejsca prowadzenia działalności mające siedzibę w województwie mazowieckim (blisko 40%).²

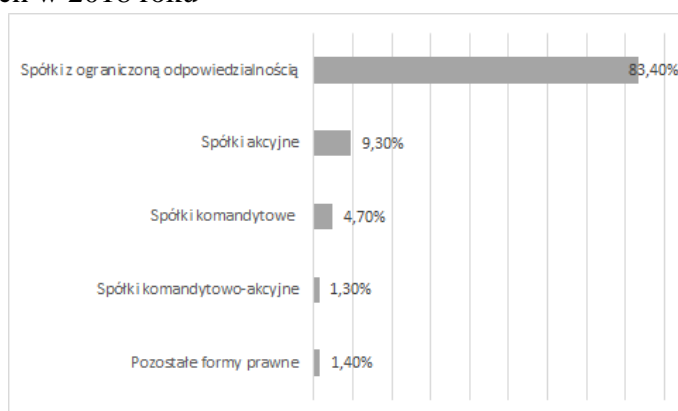
Rys. 2. Struktura przedsiębiorstw aktywnych w Polsce ze względu na wielkość firmy (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017r., GUS, 2018

W okresie 2008-2017 udział poszczególnych grup ze względu na klasę wielkości ulegał niewielkim wahaniom i utrzymywał się na zbliżonym poziomie. W porównaniu z rokiem 2017 w strukturze podmiotów należących do grup przedsiębiorstw zanotowano nieznacznie większe udziały przedsiębiorstw mikro i małych, zaś mniejsze udziały podmiotów średnich i dużych.³ W 2018 roku najczęściej było, pod względem formy prowadzonej działalności, spółek z ograniczoną odpowiedzialnością (aż 83,40%), co obrazuje rysunek 3.

Rys. 3. Struktura podmiotów krajowych należących do grup przedsiębiorstw według form prawnych w 2018 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS z 2018 roku

² Grupy przedsiębiorstw w Polsce w 2018 roku, GUS, Warszawa 2020, str.17-32

³ Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, PARP Grupa PFR, Warszawa 2019

1.2. Podaż pracy na obecnym rynku

Ze względu na to, że liczba miejsc pracy i liczba osób poszukujących pracy stale się zmienia, to zmianie ulega również poziom popytu i podaży na rynku pracy. Podaż pracy to inaczej zasób siły roboczej - ogół osób już pracujących lub poszukujących zatrudnienia za określoną płacę. Poziom podaży na rynku pracy jest uwarunkowany wieloma czynnikami, do których zaliczamy: wysokość proponowanego wynagrodzenia, liczbę osób wyjeżdżających za granicę (migracje zewnętrzne), system kształcenia dzieci i młodzieży, nastawienie osób poszukujących pracy do zmiany miejsca pracy, system zasiłków, mobilność, wykształcenie i kwalifikacje, czynniki demograficzne.⁴ Można wyodrębnić różne grupy tworzące zasób siły roboczej w zależności od cechy demograficznych i społeczno-zawodowych. W tym znaczeniu mówi się o podaży pracy osób reprezentujących określoną płęć (np. rynek pracy kobiet), wiek (np. rynek pracy osób w wieku 18-24 lat), zawód (np. rynek pracy nauczycieli), wykształcenie (np. rynek pracy osób z wyższym wykształceniem), rodzaj wykonywanej pracy.

Wyniki badania aktywności ekonomicznej ludności (BAEL) wskazują, że w Polsce osoby aktywne zawodowo stanowiły w III kwartale 2019 roku 56,7% ludności w wieku 15 lat i więcej. W porównaniu z poprzednim kwartałem wskaźnik ten wzrósł o 0,5 p. proc., natomiast w odniesieniu do III kwartału 2018 roku utrzymał się na zbliżonym poziomie (spadek o 0,1 p. proc.). W III kwartale 2019 roku liczba ludności aktywnej zawodowo w wieku 15 lat i więcej wyniosła 17151 tys. osób, z tego 16619 tys. to pracujący i 532 tys. - bezrobotni. Populacja biernych zawodowo liczyła 13124 tys. Liczba aktywnych zawodowo zwiększyła się w odniesieniu do II kwartału 2019 r. (wzrost o 120 tys.), zmniejszyła się zaś względem analogicznego okresu roku poprzedniego (spadek o 128 tys.). Liczba osób biernych zawodowo zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim kwartałem, jak i w porównaniu z analogicznym okresem roku 2018.⁵

Współczynnik aktywności zawodowej (procentowy udział aktywnych zawodowo w liczbie ludności w wieku 15 lat i powyżej) przedstawiany jest przez Główny Urząd Statystyczny od 1992 roku, czyli od momentu prowadzenia Badań Aktywności Ekonomicznej Ludności. W pierwszych latach transformacji wskaźnik utrzymywał się powyżej poziomu 60%, ale około 1994 roku zaczął się obniżać. Od roku 2000 nie spadł jednak poniżej 53%, ale nie przebił też granicy 57%. Maksimum ostatniego piętnastolecia znaleźć można w II kwartale 2000 roku i

⁴ Przedsiębiorczość w praktyce, podrecznik.edugate.pl, (28.04.2020) <http://www.podrecznik.edugate.pl/4-rynek-pracy/4-1-rynek-pracy-i-bezrobocie/>

⁵ Informacja o rynku pracy w trzecim kwartale 2019 roku (dane wstępne), GUS, Warszawa 2020

ponownie w III kwartale 2018 roku (56,8%), a minimum – na początku 2007 roku (53,2%). Od 2008 roku mamy do czynienia z bardzo powolnym, ale dość stabilnym wzrostem tego współczynnika. Współczynnik aktywności zawodowej w IV kwartale 2019 roku wyniósł 56,0%. Wskaźnik spadł o 0,7 pkt. proc. w porównaniu do III kwartału 2019 roku. Historyczne minimum wskaźnika zostało ustanowione w I kwartale 2007 roku na poziomie 53,2%, co oznacza, że aktualnie wskaźnik ten jest wyższy zaledwie o 2,8 punkty procentowe. Wskaźnik aktywności zawodowej znacznie różni się w zależności od badanych grup. Przyjmuje różne wartości w tym samym okresie dla płci, jednak znacznie bardziej widoczna jest gradacja wskaźnika dla poszczególnych grup wiekowych. W IV kwartale 2018 roku najwyższy współczynnik aktywności zawodowej wykazywały grupy osób w wieku 35–44 lata (87,2%) i 25–34 lata (84,5%). Wynika to z faktu, iż w grupach tych przeważnie mamy już za sobą okres kształcenia, a rzadko zmagamy się z chorobami bardzo utrudniającymi tradycyjnie wykonywaną pracę (np. ciężkie choroby płuc i układu krążenia).⁶

Płeć jest jedną z kluczowych cech stosowanych w analizie rynku pracy. Wiele zjawisk jest przedstawionych w podziale na mężczyzn i kobiety. Także indywidualne możliwości oraz decyzje pracowników i osób poszukujących pracy są uzależnione od płci. We wspomnianych grupach wiekowych współczynnik aktywności zawodowej jest znacznie niższy w przypadku kobiet niż mężczyzn. Wiąże się to z utrwalonym w naszej kulturze wzorcem macierzyństwa.⁷ W 2018 roku wyraźnie wyższy wskaźnik zatrudnienia obserwowano wśród mężczyzn (62,2% wobec 45,9% dla kobiet). Sytuacja kobiet na wyższych stanowiskach na polskim rynku pracy przedstawia się najlepiej w grupie menadżerek, ponieważ stanowią one 47% populacji. Natomiast w grupach pracowników wyższego szczebla kierowniczego i członków zarządu kobiet jest znacznie mniej – odpowiednio 13% i 21%.

W porównaniu do innych grup wiekowych młodzież znajduje się w trudniejszej sytuacji na rynku pracy – zjawisko to jest od lat obserwowane prawie w całej Unii Europejskiej. W Polsce osoby młode charakteryzują się bardzo niską aktywnością zawodową (w IV kwartale 2019 roku tylko 34,9% w wieku 15-24 lata było aktywnych zawodowo) i niskim wskaźnikiem zatrudnienia (32,1%). Analizując te dane należy jednak mieć na uwadze, że głównym powodem bierności zawodowej młodych ludzi w Polsce jest nauka i uzupełnianie kwalifikacji (ten powód

⁶ Współczynnik aktywności zawodowej, rynekpracy.org, (01.05.2020), <https://rynekpracy.org/statystyki/wspolczynnik-aktywnosci-zawodowej-2/>

⁷ Ibidem

braku aktywności zawodowej wskazuje ok. 90% osób biernych zawodowo w wieku 15-24 lata).⁸

Na poziom wskaźnika ma też wpływ badany region. Zarówno pod koniec roku 2017, 2018 jak i 2019 współczynnik aktywności zawodowej kształtował się na najwyższym poziomie w województwie mazowieckim i wynosił odpowiednio 60,5%, 60,6% oraz 60,3% (pierwszeństwo regionowi daje prężnie działająca stolica), zaś w roku 2017 i 2018 współczynnik był najniższy w województwie śląskim (przyczyną jest model rodziny górniczej, w której żona nie pracuje zawodowo) - 53,1% (2017 rok), 53,2% (2018 rok). W III kwartale w roku 2019 współczynnik aktywności zawodowej ukształtował się na najniższym poziomie w województwie warmińsko-mazurskim i wynosił 53,2%. Województwo warmińsko-mazurskie pozostaje zaś jednym z najtrudniejszych rynków pracy. Tam też zapewne jest najwięcej osób zniechęconych wielokrotnymi nieudanymi próbami do poszukiwania zatrudnienia.⁹

Analizując współczynnik aktywności zawodowej według poziomu wykształcenia da się zauważyć, iż jest on najwyższy dla wykształcenia wyższego, a najniższy dla wykształcenia gimnazjalnego, podstawowego oraz niepełnego podstawowego. Wynika z tego, że niskie wykształcenie może być przeszkodą w znalezieniu pracy.

Tabela 2. Współczynnik aktywności zawodowej według poziomu wykształcenia w III kwartale 2017, 2018 oraz 2019 roku

Wykształcenie	III kwartał 2017 rok	III kwartał 2018 rok	III kwartał 2019 rok
Wyższe	79,7	80,1	80,4
Policealne i średnie zawodowe	63,1	61,6	61,0
Średnie ogólnokształcące	51,1	53,4	52,8
Zasadnicze zawodowe	59,2	58,1	55,9
Gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe	17,5	17,1	18,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS z 2017, 2018 i 2019 roku

⁸ Współczynnik aktywności zawodowej, rynekpracy.org, (01.05.2020), <https://rynekpracy.org/statystyki/wspolczynnik-aktywnosci-zawodowej-2/>

⁹ Ibidem

1.3. Sytuacja na rynku pracy w Polsce

Po zakończeniu II wojny światowej zaczęto realizować w Polsce politykę pełnego zatrudnienia. Konstytucja PRL z 1952 roku gwarantowała każdemu obywatelowi prawo do pracy. Sytuacja na rynku pracy była wyjątkowa ciężka w pierwszym okresie po wyzwoleniu. Największe problemy ze znalezieniem pracy były w centralnej, południowo-wschodniej oraz południowej Polsce. Natomiast na Górnym Śląsku i Dolnym Śląsku brakowało rąk do pracy. W 1947 roku pracy poszukiwało oficjalnie 81 tys. osób, przy 21 tys. wolnych miejsc pracy. W 1948 roku sytuacja uległa pogorszeniu - pracy szukało 125 tys. osób, przy 25 tys. wolnych miejsc pracy. W 1949 roku pracy poszukiwało 71 tys. osób, przy 75 tys. wolnych miejsc pracy. Organizację systemu pośrednictwa pracy rozpoczęto w 1945 roku, powołując państwowe urzędy zatrudnienia. W 1950 roku zlikwidowano Fundusz pracy. W 1972 roku powstało Ministerstwo Pracy, Płac i Spraw Socjalnych, a po reformie administracyjnej w 1975 roku pośrednictwem pracy zajmowały się podległe mu wydziały zatrudnienia i spraw socjalnych. W 1952 roku na 2 tys. osób oficjalnie poszukujących pracy czekało 165 tys. stanowisk. W kolejnych latach sytuacja znowu zaczęła się zmieniać. W 1955 roku pracy poszukiwało 26 tys. osób przy 70,3 tys. miejsc pracy. W następnych latach liczba osób poszukujących pracy wzrastała, a liczba oferowanych miejsc pracy zmniejszała się. Szczególnie duże problemy ze znalezieniem zatrudnienia miały kobiety. W 1956 roku wśród poszukujących pracy kobiety stanowiły od 70% do 80%. Od 1950 roku zaczęła obowiązywać ustawa o planowym zatrudnieniu. Zgodnie z nią absolwent, po dokonaniu wyboru miejsca pracy, otrzymywał nakaz pracy w określonym zakładzie, który był zobowiązany go zatrudnić. W 1957 roku w tym systemie wprowadzono zmiany w postaci stażu pracy. Zakłady pracy zostały zobowiązane do corocznego zgłaszania właściwym szkołom i uczelniom propozycji pracy dla absolwentów.¹⁰

W Polsce w dobie realnego socjalizmu pojęcie rynku pracy nie występowało. W gospodarowaniu zasobami pracy obowiązywało podejście od strony podaży pracy. Oznacza to, że punktem wyjścia w planowaniu społeczno-gospodarczym w sferze zatrudnienia była przewidywana podaż zasobów pracy, do której dostosowywano odpowiednią liczbę miejsc pracy. Popyt na pracę był determinowany przez podaż pracy. Rynek pracy w gospodarce centralnie planowanej tworzył potężny popyt na siłę roboczą, który sprawiał, że istniał stały niedobór po stronie podaży pracy. To z kolei wyznaczało dużą skalę tzw. bezrobocia ukrytego (bezrobocia w miejscu pracy). Konsekwencją zaś było marnotrawienie i kształtowanie się

¹⁰ Jarosz-Nojszewska A., „Bezrobocie w Polsce w latach 1918-2018”, str. 8-11

negatywnej kultury pracy. Niezrównoważenie rynku pracy występowało we wszystkich jego przekrojach: terytorialnym – w 1989 r. w woj. katowickim i krakowskim na 1 osobę przypadało 2000 ofert pracy; płci – od 1955 r. liczba wolnych miejsc dla mężczyzn była kilkakrotnie większa niż dla kobiet (pod koniec 1988 r. na 1 kobietę poszukującą pracy przypadało 31 ofert, a na 1 mężczyznę 251 ofert, a pod koniec 1989 r. odpowiednio: 10 i 49), co powodowało, że w naszej gospodarce występowały dwa diametralnie różne rynki pracy: rynek pracy mężczyzn i rynek pracy kobiet; kwalifikacji – w 1988 r. na 1 robotnika przypadało 136 ofert pracy, a na osobę poszukującą pracy umysłowej 32 oferty. Niezrównoważenie rynku pracy powodowało, że najtrudniejsza sytuacja występowała w wysoko zurbanizowanych regionach kraju. Dominującym miejscem pracy był sektor uspołeczniony, w którym pracowało ok. 70% ogólnej liczby pracujących, w sektorze prywatnym 29,6% z czego 20,8% stanowili pracujący w rolnictwie indywidualnym, a 8,8% w sektorze poza rolnictwem. Rynek pracy był więc bardzo ułomny.¹¹

Uruchomienie w roku 1990 mechanizmu rynkowego w polskiej gospodarce spowodowało zmiany na rynku pracy. Dominujący do tej pory w gospodarce centralnie planowanej rynek pracobiorcy, przekształcił się w rynek pracodawcy. Powstał tzw. wolny rynek pracy, na którym pracodawcy zaczęli się kierować efektywnością oraz rachunkiem ekonomicznym i zatrudniać pracowników w takiej skali, o takim wykształceniu i wieku, jaki był optymalny z punktu widzenia interesów przedsiębiorstwa. Przejawem uruchomienia mechanizmów rynkowych w polskiej gospodarce stał się gwałtowny spadek ofert pracy i stale wzrastająca liczba zwalnianych osób. Bezrobocie stało się nieuniknionym kosztem funkcjonowania mechanizmów rynkowych.¹²

W 2004 roku po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej w momencie wysokiego poziomu bezrobocia, notowano systematyczną i dynamiczną poprawę na rynku pracy do 2008 roku. Pod koniec 2008 roku zanotowano niepokojące zmiany w sferze zatrudnienia i stanowiły one następstwo globalnego kryzysu gospodarczego. Od tego momentu kolejne lata cechował wzrost bezrobocia, szczególnie widoczny w ciągu 2009 roku oraz względna stabilizacja i nieznaczne wahania w latach 2010 – 2013. W ostatnich latach sytuacja na rynku pracy poprawiała się, notowano wzrost liczby zgłaszanych przez pracodawców ofert pracy, a liczba bezrobotnych w rejestrach urzędów pracy i stopa bezrobocia stale zmniejszały się.¹³

¹¹ Jarosz-Nojszewska A., „Bezrobocie w Polsce w latach 1918-2018”

¹² Jagodziński A., „Rynek pracy w Polsce w okresie transformacji - szanse i zagrożenia”, Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku, 2016, str. 3

¹³ Jarosz-Nojszewska A., „Bezrobocie w Polsce w latach 1918-2018”, str. 15

Obecnie sytuacja na polskim rynku pracy jest bardzo korzystna dla pracowników i osób poszukujących zatrudnienia. Duży popyt na pracowników, przy malejących zasobach osób osób skłonnych do podjęcia pracy i dość powszechnym niedostosowaniu kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy spowodowały, że obecnie mamy do czynienia z sytuacją nazywaną „rynkiem pracownika”. Ofert pracy jest dużo więcej niż osób chętnych do podjęcia pracy, więc kandydaci i pracownicy korzystają ze wzmożonej konkurencji pomiędzy pracodawcami – częściej zmieniając pracę, oczekując wyższych wynagrodzeń, większej elastyczności czy możliwości zarządzania swoim czasem pracy. Z danych urzędów pracy wynika, że zmniejsza się również liczba ofert pracy kierowanych do urzędów przez pracodawców. We wrześniu 2019 roku w skali kraju zgłoszono w urzędach pracy 118 600 wolnych miejsc pracy i aktywizacji zawodowej – o 24% mniej niż przed rokiem.

ROZDZIAŁ II

Zatrudnienie w Polsce

2.1 Popyt na pracę a wielkość zatrudnienia

Obserwacja rynku pracy polega z jednej strony na analizie podaży pracy, ale z drugiej strony analizuje się także popyt na pracę. Popyt na pracę definiowany jest zazwyczaj jako zapotrzebowanie gospodarki na ludzi zdolnych do pracy, a dokładniej jako suma aktualnie pracujących oraz wolnych miejsc pracy.¹⁴ Popyt ten ulega zmianom w czasie i zależy od wielu czynników. Na poziom popytu na pracę wpływają: wysokość krajowego i zagranicznego popytu na wyroby i usługi, rozwój lub restrukturyzacja przedsiębiorstw, wysokość płac realnych, koszt utrzymania pracownika, wydajność pracy, zmiany technologiczne czy sezonowość prac. Główny Urząd Statystyczny od 1995 roku prowadzi badania popytu na pracę w dużych jednostkach sektora przedsiębiorstw, a od 1998 roku badaniem objęto również średnie jednostki tego sektora. W 2005 roku zmieniono formułę badania popytu na pracę, dostosowując ją do wymagań Eurostatu.

W 2010 roku wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata wynosił 64,3%, w 2015 roku 67,8%, a w 2018 roku 72,2%. Oznacza to, że w ciągu 8 lat odsetek osób zatrudnionych wzrósł o 4,4%, czyli więcej osób znajduje pracę i powstaje więcej miejsc pracy. Wskaźnik ten podzielony ze względu na płeć informuje, że odsetek zatrudnionych mężczyzn od 2010 roku wzrósł z poziomu 71,3% do 79,4%, i jest wyższy od poziomu tego współczynnika dla kobiet, który odpowiednio wynosił 57,3% i 65%.¹⁵ Można zauważyć, że wzrasta liczba zatrudnionych zarówno wśród kobiet, jak i wśród mężczyzn. Niższy wskaźnik u kobiet może świadczyć o tym, że kobiety częściej postanawiają zrezygnować z aktywności zawodowej na rzecz np. wychowywania dzieci czy zajmowania się domem. Rosnący poziom tego wskaźnika świadczy o wzroście popytu na pracę w polskiej gospodarce.

Z pojęciem popytu wiąże się ilość wolnych miejsc w gospodarce. Na koniec IV kwartału 2018 roku liczba wolnych miejsc pracy wynosiła 139,2 tysiące i była wyższa do analogicznego okresu roku poprzedniego o 18,1%. Najwięcej wolnych miejsc pracy było w sektorze przetwórstwa przemysłowego, budownictwa i handlu. W ciągu 2018r. utworzono 717,8tys.

¹⁴ Węgrzyn G., „Popyt na pracę w Polsce – Aktualne tendencje”, *Konkurencyjność rynku pracy i jego podmiotów*, Katedra Mikroekonomii Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2005, str. 123-132

¹⁵ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, GUS, (dostęp: 05.05.2020r) strateg.stat.gov.pl/dashboard/#/strategie/krajowe/9

nowych miejsc pracy – o 3,4% więcej niż w 2017 roku. Natomiast zlikwidowanych zostało 300,5 tys. miejsc pracy – o 13,7% więcej niż w 2017 roku. Na zmiany tworzenia i likwidowania miejsc pracy ma wpływ sytuacja gospodarcza w kraju. Z badań wynika, że działania takie mają charakter sezonowy.¹⁶

Większość jednostek zatrudniających pracowników należy do sektora prywatnego, w 2018 roku 78,66% pracujących było zatrudnionych w sektorze prywatnym. Końcem grudnia 2018 roku zatrudnionych było 15949,7 tys. osób i liczba ta była wyższa o 1,5% w stosunku do 2017 roku.¹⁷ Poziom zatrudnienia zmienia się w przestrzeni czasowej, ale także w zależności od sektorów gospodarki i w dużej mierze zależy od aktualnej sytuacji gospodarczej, która reguluje poziom produkcji, a tym samym zapotrzebowania na pracę, czyli popytu na pracę. Wnioskując z analizy, popyt na pracę końcem 2018 roku wynosił 16 088,9 tys., z czego wolne miejsca pracy stanowiły 0,8% ogółu popytu na pracę.

2.2 Struktura pracujących a struktura produkcji

Jednym z podstawowych wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego w Polsce jest struktura zatrudnienia. Podział struktury zatrudnienia może być różnorodny, od struktury wiekowej przez strukturę według poziomu wykształcenia aż do struktury według sektorów gospodarki. Wprowadzeniem do omówienia zagadnienia struktury sektorowej pracujących będzie krótka analiza struktury wiekowej i wykształcenia pracowników w IV kwartale 2018 roku. Największy udział w strukturze wiekowej mają osoby w wieku 35-44 lata i stanowią 29% ogółu zatrudnionych, niższy udział mają przedziały wiekowe 25-34 (25,2%) i 45-54 (21,8%). Osoby młode w wieku 15-24 lata stanowią tylko 6,7% zatrudnionych. Najmniejszy odsetek stanowią osoby starsze powyżej 65 lat (2,2%), ponieważ osoby takie opuszczają pracę i przechodzą w tym wieku na emeryturę lub rentę. W 2018 roku struktura wykształcenia pracowników zdominowana była przez osoby z wyższym wykształceniem – 35,6%, duży odsetek stanowiły również osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym – 26,6% oraz zasadniczym zawodowym – 24,2%. Najniższy odsetek stanowiły osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (8,9%) oraz gimnazjalnym i niższym (4,7%).¹⁸ Można zatem zauważyć, że co trzeci pracownik ma wyższe wykształcenie, co świadczy o wysokich kompetencjach tych pracowników. Spowodowane jest to rozwojem gospodarczym,

¹⁶ Popyt na pracę w IV kwartale 2018 roku, Informacje sygnałowe, GUS, Warszawa 2019

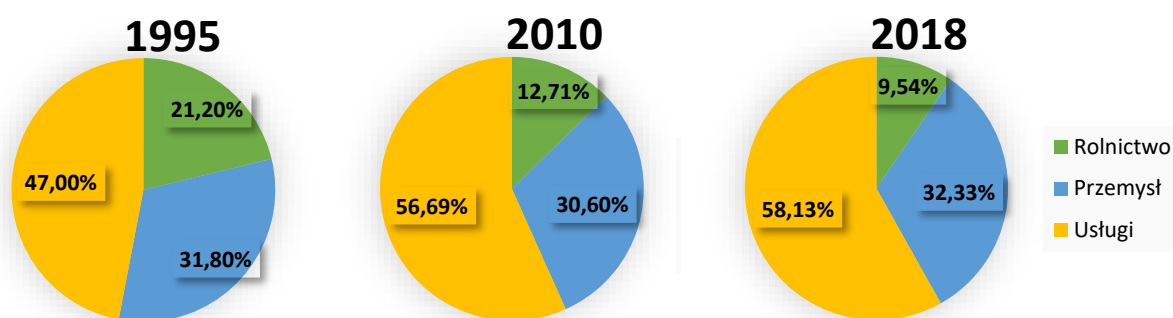
¹⁷ Rocznik statystyczny pracy 2019, GUS, Warszawa 2019

¹⁸ Mały Rocznik Statystyczny Polski, GUS, Warszawa 2019

a więc postępowaniem technologicznym i nowocześniejszą organizacją pracy, dlatego spada popyt na niskokwalifikowanych pracowników.

Przechodząc do analizy struktury sektorowej zatrudnienia w Polsce uwaga zostanie zwrócona nie tylko na podział pracujących w głównych działach gospodarki, ale też na związek tej struktury z strukturą sektorową Produktu Krajowego brutto w cenach bieżących. Analizowana struktura obejmuje trzy sektory polskiej gospodarki: rolnictwo, przemysł oraz usługi. W wyniku przemian gospodarczych oraz postępującej technologii i wzrostu wydajności następuje ewolucja sektorowej struktury zatrudnienia. Według „Teorii trzech sektorów” opracowanej przez A.B.G Fishera, C. Clarka oraz J. Fourastiego wraz z rozwojem gospodarczym maleje znaczenie sektora pierwszego (rolnictwo) i drugiego (przemysł) na rzecz rozwoju trzeciego sektora (usługi).¹⁹ Prawdopodobnie tę można zauważyć w przypadku Polski, co odzwierciedlają zarówno zmiany w strukturze zatrudnienia pracowników, ale także w udziale poszczególnych sektorów w tworzeniu PKB.

Rys. 4. Struktura zatrudnienia w sektorach gospodarki w Polsce w latach 1995-2018

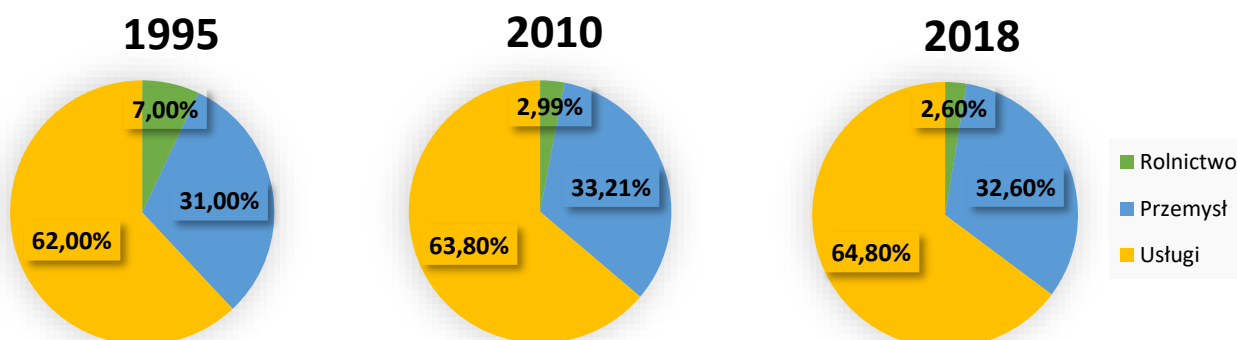
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Pracujący w rolnictwie, przemyśle i usługach, <https://rynekpracy.org/statystyki/pracujacy-w-rolnictwie-przemyśle-i-usługach/>

W 1995 roku w rolnictwie zatrudnionych było 21,2% pracowników. Na przestrzeni lat odsetek ten zmniejszał się, w 2010 roku było to już 12,71%, a w 2018 roku – 9,54%. Udział zatrudnienia w przemyśle w ciągu tego okresu ulegał niewielkim wahaniom w granicach pomiędzy 30,6% a 32,33%. Duże zmiany zachodziły w zatrudnieniu w sektorze usług. Udział tego sektora rósł od 47% w 1995 roku, w roku 2010 wynosił 56,69%, a w 2018 osiągnął poziom 59,13%. Na podstawie zamieszczonych wykresów można zauważyć, że z biegiem czasu maleje udział zatrudnienia w pierwszym sektorze, co oznacza spadek jego znaczenia w gospodarce. Przemysł waha się w okolicach 32% i względnie się utrzymuje. Natomiast znaczące zmiany

¹⁹ Puzio-Waławik B., Trójsektorowa struktura zatrudnienia w Polsce na tle krajów Unii Europejskiej, Zeszyty Naukowe nr 4, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Kraków 2006, str. 97-98

zatrudnienia zachodzą w trzecim sektorze, jego udział w zatrudnieniu wzrósł o ok. 11% w ciągu badanego okresu. W gospodarkach wysoko rozwiniętych udział usług w zatrudnieniu kształtuje się na poziomie około 80% ogółu zatrudnionych.²⁰ W polskiej gospodarce obserwuje się tendencję wzrostową tego wskaźnika, ale wciąż poziom ten jest dużo niższy i nie stanowi jeszcze 2/3 ogółu pracowników.

Rys. 5. Struktura udziału sektorów w tworzeniu PKB w Polsce w latach 1995-2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dostępnych na stronie Eurostatu: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/WDN-20180810-1?inheritRedirect=true&redirect=%2Feurostat%2F>

Analizując strukturę zatrudnienia w trzech sektorach warto zwrócić uwagę na ich udział w tworzeniu PKB. Udział rolnictwa w strukturze PKB w latach 1995-2018 spadł z 7% do 2,6%. Oznacza to, że spadek liczby zatrudnionych w tym sektorze spowodował również zmniejszenie jego udziału w tworzeniu PKB. Jednak około trzyprocentowa zmiana zatrudnienia spowodowała bardzo niewielką różnicę zmiany udziału w PKB w latach 2010-2018. Spowodowane jest to wzrostem mechanizacji w rolnictwie oraz wzrostem efektywności upraw i hodowli. Udział drugiego sektora w tworzeniu PKB podobnie jak w strukturze zatrudnienia nie ulegał dużym wahaniom, a więc wartości odzwierciedlały się pod względem zmian w czasie. Zwiększeniu w tworzeniu PKB uległ sektor usługowy, z poziomu 62% do 64,8%. Niewielki wzrost udziału w tworzeniu PKB nie odzwierciedla znaczącej zmiany usług w strukturze zatrudnienia w Polsce.

2.3 Dynamika płac na przestrzeni lat

Jednym z istotnych elementów dotyczących zatrudnienia w Polsce jest wysokość i dynamika wzrostu płac. Dynamika wynagrodzeń zależy od wielu czynników, takich jak PKB,

²⁰ Puzio-Wacławik B., Trójsektorowa struktura zatrudnienia w Polsce na tle krajów Unii Europejskiej, Zeszyty Naukowe nr 4, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Kraków 2006, str. 98

inflacja, produktywność pracy oraz bezrobocie. Wpływ na jej kształtowanie ma także aktualna sytuacja gospodarcza w kraju. Dynamika płac jest obiektem zainteresowań zarówno ekonomistów, jak i pracowników.²¹ Z tego powodu podrozdział ten został poświęcony analizie dynamiki (rok do roku) wynagrodzeń w ostatnich latach. Analizy dokonano dla przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej i dla minimalnego wynagrodzenia brutto w ujęciu nominalnym. Pojęcie przeciętnego wynagrodzenia jest bardzo złożone, ze względu na metodologię jego obliczania, dlatego nie odzwierciedla w pełni sytuacji na rynku pracy. Jest jednak często wykorzystywanym czynnikiem przy analizowaniu rynku pracy danego państwa.²²

Tabela 3. Dynamika wynagrodzeń w Polsce metodą rok do roku w latach 2010-2019

Rok	Przeciętne wynagrodzenie	Dynamika płac	Minimalne wynagrodzenie	Dynamika płac
2000	1923,00 zł	x	700 zł	x
2010	3224,13 zł	103,9%	1317 zł	103,2%
2011	3403,51 zł	105,6%	1386 zł	105,2%
2012	3530,47 zł	103,7%	1500 zł	108,2%
2013	3659,40 zł	103,7%	1600 zł	106,7%
2014	3777,10 zł	103,2%	1680 zł	105,0%
2015	3907,85 zł	103,5%	1750 zł	104,2%
2016	4052,19 zł	103,7%	1850 zł	105,7%
2017	4283,73 zł	105,7%	2000 zł	108,1%
2018	4589,91 zł	107,1%	2100 zł	105,0%
2019	4918,17 zł	107,2%	2250 zł	107,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej swaid.stat.gov.pl/RynekPracy_dashboards/Raporty_predefiniowane/RAP_DBD_RPRA_14.aspx

Szczegółowa analiza zmian w wysokości płac obejmuje 10 ostatnich lat. Dla porównania przedstawiono także wysokości z 2000 roku. Przeciętne wynagrodzenie nominalne w 2010 roku było wyższe o 68% od jego poziomu w 2000 roku. Minimalne wynagrodzenie nominalne wzrosło we wspomnianym okresie prawie dwukrotnie, dokładnie o 88%. W latach 2010-2016 dynamika przeciętnego wynagrodzenia kształtowała się co roku na poziomie około 3,7%. W roku 2017 wskaźnik dynamiki wyniósł 5,7%, a w kolejnych latach odpowiednio: 7,1% i 7,2%. Oznacza to, że dynamika przeciętnego nominalnego wynagrodzenia zaczęła wzrastać, co ma

²¹ Jak zmieniają się wynagrodzenia w Polsce w 2020 roku, Wynagrodzenia.pl, (dostęp: 08.05.2020r), <https://wynagrodzenia.pl/arttykul/jak-zmienia-sie-wynagrodzenia-w-polsce-w-2020-roku>

²² Daszkowski J., „Dynamika przeciętnego wy nagrodzenia jako wskaźnik hipotetycznej iluzji pieniądza w motywowaniu pracowników”, Współczesna Ekonomia, Nr 2/2010 (14), 2010, 89-100

pozytywny charakter. Dynamika minimalnego wynagrodzenia nominalnego była bardziej zróżnicowana, a jej poziom wahał się pomiędzy 3,2% a 8,2%. Najmniejszy wzrost płacy minimalnej miał miejsce w 2010 roku (w stosunku do 2009 roku). Największe przyrosty miały miejsce w 2012 roku i w 2017r. W roku 2019 wskaźnik ten wyniósł 7,1% i kształtował się na podobnym poziomie jak wskaźnik wzrostu przeciętnego wynagrodzenia. Opisane zmiany wynikały z zmieniającej się sytuacji w gospodarce Polski i kształtowały się na podobnym poziomie przez analizowany okres, co oznacza, że nie wystąpiło żadne znaczące zakłócenie w gospodarce, które by negatywnie wpłynęło na zmianę płac. Wzrost wynagrodzeń przeciętnych miał na celu przede wszystkim zrekompensovanie wzrostu poziomu cen, ale spowodowany był też poprawą sytuacji gospodarczej, a więc wzrostu gospodarczego oraz wzrostem wydajności pracy. Minimalne płace podnoszone są przez państwo i ich zmiany mają zrekompensovować inflację, ale przede wszystkim mają na celu poprawę sytuacji majątkowej najsłabiej zarabiających i podniesienie ich poziomu życia. Jednak płace wciąż rosną w niedostatecznym tempie i nie dorównują średniej europejskiej.²³

²³ Żebrowski P., „Rosną wynagrodzenia w Polsce, musimy gonić Zachód”, 2019, (dostęp: 05.05.2020r), <https://www.prawo.pl/kadry/wynagrodzenia-w-polsce-rosna-ale-musimy-jeszcze-gonic-zachod,434771.html>

ROZDZIAŁ III

Historyczny zarys bezrobocia

3.1. Druga Rzeczpospolita

Na początku okresu międzywojennego Polaków ogarnął powszechny entuzjazm w związku z odzyskaniem niepodległości. Nie trwał on jednak długo ze względu na ogromne dysproporcje rozwoju gospodarczego między poszczególnymi regionami ojczyzny. Wówczas bezrobocie oszacowano na nawet 1 mln osób. W związku z tym wprowadzono w 1919 roku pomoc doraźną dla bezrobotnych w postaci zasiłków wypłacanych maksymalnie przez 13 tygodni pracownikom najemnym. Zorganizowano także roboty publiczne, które dały zatrudnienie ponad 90tys. obywateli. Zadbano o odbudowę zakładów przemysłowych oraz nakłaniano Polaków do wyjazdu w poszukiwaniu środków do życia m.in. do Francji, Belgii, Stanów Zjednoczonych. Do zredukowania bezrobocia przyczynił się nabór mężczyzn do wojska po wybuchu konfliktu między Rzeczpospolitą Polską a RFSRR w latach 1919-1921.²⁴ Po zakończeniu tego konfliktu liczba spisanych bezrobotnych wyniosła 48,4 tys. osób. Przy czym częściej tę grupę zasilali mężczyźni, którzy stanowili prawie 80% wszystkich zarejestrowanych wtedy bezrobotnych. Działo się tak ze względu na fakt, że przedstawiciele płci męskiej pracowali w zawodach podatnych na zmiany koniunktury, a wynagrodzenia były wyższe. Dlatego w sytuacji stanięcia przed wyborem kogo zatrzymać w przedsiębiorstwie pracodawcy częściej decydowali się na kontynuację współpracy z kobietami, gdyż pobierały mniejsze wynagrodzenia.²⁵ W wyniku recesji gospodarczej w latach 1924-1926 liczba bezrobotnych zaczęła powtórnie rosnąć. Wprowadzono w tym czasie ubezpieczenie od bezrobocia, które miało zmniejszyć liczbę zwolnień i wspomóc pełnoletnich robotników przemysłowych pozbawionych środków do życia nie z ich winy. Mimo tego już 1926 roku w wyniku recesji gospodarczej liczba osób pozbawionych pracy wzrosła do około 300 tys. W celu wspierania bezrobotnych stworzono Fundusz Bezrobocia, ubezpieczający robotników na wypadek utraty pracy. W okresie poprawy koniunktury stopniowo zwiększano wysokość zasiłków oraz okres ich wypłacania dla bezrobotnych od 13 tygodni do nawet 26. W 1927 ubezpieczeniem tym objęto także pracowników umysłowych. Kontynuowano również zatrudnianie do robót publicznych. Bezrobocie wzrosło ponownie przez Wielki Kryzys

²⁴ Jarosz-Nojszewska A., „Bezrobocie w Polsce w latach 1918-2018”, Warszawa, str. 104

²⁵ Dolecka M., Raczkiewicz D., „Bezrobocie w Polsce w okresie międzywojennym w kontekście jakości danych w spisach ludności”, Annales University Mariae Curie-Skłodowska Lublin-Polonia, Lublin 2014, str. 52-53

gospodarczy, kiedy to 43% obywateli pozostało bez pracy. Szczególnie odbiło to się na pracownikach budowlanych, u których zanotowano spadek zatrudnienia na poziomie 61%, hutnikach-48% oraz pracownikach przemysłu mineralnego-51%. Zaczęło funkcjonować również bezrobocie częściowe, które charakteryzowało się zmniejszeniem wymiaru godzin pracy, ze względu na brak gotówki lub zamówień. W zaistniałej sytuacji rząd zwiększył w 1932 roku wymiar godzinowy pracy oraz zaostrożono warunki przyznawania świadczenia dla bezrobotnych. W tym roku oficjalnych bezrobotnych było najmniej w całym tym okresie. Spowodowane było to faktem, iż mocno ograniczono wówczas roboty publiczne, więc obywatele nie widzieli sensu w rejestrowaniu się, ponieważ i tak istniało małe prawdopodobieństwo znalezienia zatrudnienia.²⁶ Rok później powstały inne instytucje wspierające osoby pozbawione środków do życia, a należą do nich : Naczelny komitet do spraw bezrobocia, Ministerialne Komisja do spraw Bezrobocia, Fundusz Pomocy Bezrobotnym oraz Fundusz Pracy. Ostatni z wymienionych przejął funkcję Funduszu Bezrobotnych i skupił się na szukaniu pracy dla zainteresowanych. Działania te poskutkowały spadkiem bezrobocia w 1937 roku, przez angażowanie obywateli do robót publicznych. Nie pozwalały one jednak na zatrudnienie do nich ludzi młodych którzy w tamtym okresie stanowili znaczny odsetek ogółu. Organizowano dla nich Ochotnicze Obozy Pracy jednak na tak małą skalę, że nie wpłynęło to znacznie na spadek bezrobocia w ich grupie wiekowej.²⁷ Liczba bezrobotnych swój punkt kulminacyjny w tym okresie osiągnęła w 1938 roku, kiedy to wyniosła 456 tys.²⁸ Warto jednak zaznaczyć, że w rzeczywistości bezrobotnych w Drugiej Rzeczypospolitej było znacznie więcej niż przedstawiają to spisy z tamtego okresu. Spowodowane to było m.in. nie braniem pod uwagę młodocianych wchodzących na rynek, którzy jeszcze nigdy nie pracowali. Aby zostać zaliczonym do bezrobotnych trzeba było bowiem mieć za sobą już pewien staż pracy.

3.2. Polska Rzeczpospolita Ludowa

W Polsce zaraz po zakończeniu drugiej wojny światowej bezrobocie w niektórych regionach przybierało charakter masowy. Wynikało to z ogromu zniszczeń spowodowanych działaniami wojennymi. Problemem bezrobocia nie martwiono się jednak na terenie Górnego i Dolnego Śląska, gdzie właściwie podaż pracy była niewystarczająca. Aby zniwelować problem niemożności znalezienia pracy na terenach najbardziej zniszczonych władze kierowały

²⁶ Drozdowski M., „Bezrobocie w Polsce w latach 1925-1936”, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1961, str 214

²⁷ Jarosz-Nojszewska A., „Bezrobocie w Polsce w latach 1918-2018”, Warszawa, str 105-107

²⁸ Kozłowski M., „Bezrobocie minionych epok”, 2009

chętnych do prac interwencyjnych. Zorganizowano wówczas Urzędy Zatrudnienia, których zadaniem było informowanie Polaków o dostępnych miejscach pracy²⁹ oraz pośredniczenie w zawieraniu umów. Dodatkowo wprowadzenie w życie w 1947r. Planu Odbudowy Gospodarczej (Planu Trzyletniego) spowodowało powolną odbudowę kraju. Poskutkowało to zmniejszaniem się bezrobocia. W latach 1947-1949 zaczęło przybywać wolnych miejsc pracy do tego stopnia, że liczba ofert przewyższała ilość osób bezrobotnych. W kolejnym roku zaczęła obowiązywać ustawa o pełnym zatrudnieniu. Miała ona na celu uporać się z dużym bezrobociem wśród ludzi młodych, którzy często ze względu na niedostosowane szkolnictwo nie mogli znaleźć stałego miejsca pracy. Zakładała ona, że absolwent zaraz po ukończeniu nauki kierowany jest do zakładu pracy, w którym zobowiązany jest pełnić usługi przez pewien okres.³⁰ Wcielono wówczas w życie także Plan Rozwoju Gospodarczego i Budowy Podstaw Socjalizmu nazywany inaczej planem sześcioletnim. Przewidywał on rozwój przede wszystkim przemysłu ciężkiego.³¹ Industrializacja obniżyła problem znalezienia zatrudnienia z miastach, a co za tym idzie zmniejszyła ogólną liczbę rozglądających się za zatrudnieniem. W 1957r. liczba poszukujących pracy wyniosła 32tys. przy 56 tys. wolnych stanowisk. Szacuje się jednak, że oficjalne dane z tego okresu są znacznie zaniżone, a liczba bezrobotnych wyniosła około 180 tys., w czym 80% to kobiety. Wynikało to z faktu, że ludzie nie chcieli rejestrować się u pośredników, którzy często przydzielali im irracjonalne zajęcia mające się nijak do ich kwalifikacji.³² Dlatego też wielu młodych, wchodzących dopiero na rynek, wykształconych ludzi nie mogło znaleźć zatrudnienia w swojej okolicy również ze względu na nieprzystosowane do tego inwestycje. Nie stawiały one na rozwój małych miast tylko dużych takich jak Warszawa czy Gdańsk, w których ofert pracy nie brakowało. Można więc tutaj mówić o bezrobociu lokalnym o charakterze strukturalnym i trwałym. Co istotne nie przewidziano dla bezrobotnych żadnych stałych zasiłków. W związku z tym w 1956 r. Powołano Fundusz Interwencyjny. Przekazywał on środki prezydentom rad narodowych miast o wysokim jawnym bezrobociu w postaci dotacji lub korzystnych kredytów. Wszystko po to, aby ograniczyć lokalne bezrobocie, stworzyć nowe miejsca pracy oraz zaoferować bezrobotnym odpowiednie wykształcenie, adekwatne do potrzeb pracodawców. Wykształcenie było bowiem ważnym czynnikiem kształtowania się bezrobocia w poszczególnych grupach. Największy

²⁹ Dekret z dnia 2 sierpnia 1945 r. o urzędach zatrudnienia Dz. U. z 1945, nr 30, poz. 182

³⁰ Ustawa z dnia 7 marca 1950 r. o planowanym zatrudnieniu absolwentów średnich szkół zawodowych oraz szkół wyższych Dz. U. 1950, nr 10, poz. 106

³¹ Plan Rozwoju Gospodarczego i Budowy Podstaw Socjalizmu, Encyklopedia.pwn.pl (02.05.2020)

<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Plan-Rozwoju-Gospodarczego-i-Budowy-Podstaw-Socjalizmu;3957916.html>

³² Kochanowski J., „Niepotrzebni muszą odejść” czyli widmo bezrobocia 1956-1957, Warszawa 2016, str. 63-64

problem ze znalezieniem odpowiedniej oferty pracy miały osoby z wykształceniem podstawowym, które stanowiły wówczas 53% bezrobotnych. Kolejno 20% ukończyło liceum ogólnokształcące, 17% szkołę średnią zawodową, 3,7% uczelnię wyższą.³³ W 1957 r. Wprowadzono również zmiany w systemie mającym ułatwić wejście na rynek młodzieży. Od tego momentu pracodawcy musieli składać corocznie oferty pracy dla absolwentów odpowiednich szkół i uczelni. A skierowanie do pracy absolwentów odbywało się za pośrednictwem specjalnych komisji danej placówki edukacyjnej. Dwa lata później wprowadzono stypendia dla uczniów, które obligowały ich do podjęcia pracy w zakładzie, który je wypłacał w trakcie ich nauki.³⁴ Postępowanie to podyktowane było tym, że osoby w wieku 19-25 stanowiły aż 23% bezrobotnych a ponad 50% mieściło się w przedziale od 26-55 lat.³⁵ Szkoły przestały być „fabrykami bezrobotnych”. Problem znacznego bezrobocia powrócił w latach 80 XX wieku. Wprowadzono wtenczas możliwość szybszego przejścia na emeryturę oraz zasiłki dla matek z dziećmi, aby zwiększyć ilość dostępnych miejsc pracy.³⁶ W latach 1981-1982 bezrobocie osiągnęło w gospodarce narodowej 29% a w przemyśle 38%. Był to najwyższy poziom bezrobocia Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej. W połowie lat 80 oscyloowało natomiast w okolicach 20-25% ogółu oraz 30-35% w przemyśle i na takim poziomie utrzymywało się aż do końca socjalizmu w Polsce.³⁷

3.3 Trzecia Rzeczpospolita

Okres ten zapoczątkowały w 1989 roku transformacje ustrojowe. Na samym początku wcielono w życie plan Balcerowicza, który zakładał przekształcenie systemu gospodarczego nakazowo-rozdzielczego w gospodarce planowanej na rynkową m.in. po to aby zmniejszyć niekorzyści płynące z wcześniejszej polityki pełnego zatrudnienia. Wiązała się ona bowiem z kosztami dla państwa przez istnienie trudno wykrywalnego bezrobocia ukrytego. Wprowadzono więc liczne zmiany dotyczące zatrudnienia, które określono w Ustawie z dnia 29 grudnia 1989 roku o zatrudnieniu. Miała ona na celu zdefiniować kim jest bezrobotny oraz ustaliła nowe zasady funkcjonowania biur pośrednictwa pracy.³⁸ Zaraz po transformacji bezrobocie realne w Polsce osiągało coraz wyższe wartości. W 1990 roku ilość bezrobotnych

³³ Kochanowski J., „Niepotrzebni muszą odejść” czyli widmo bezrobocia 1956-1957, Warszawa 2016, str. 66

³⁴ Jarosz-Nojszewska A., „Bezrobocie w Polsce w latach 1918-2018”, Warszawa, str 110

³⁵ Kochanowski J., „Niepotrzebni muszą odejść” czyli widmo bezrobocia 1956-1957, Warszawa 2016, str. 66

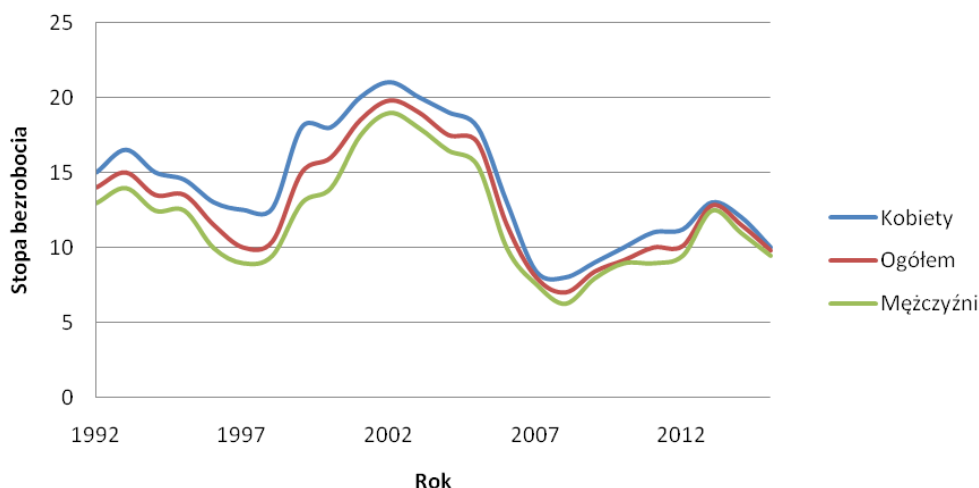
³⁶ Jarosz-Nojszewska A., „Bezrobocie w Polsce w latach 1918-2018”, Warszawa, str 110

³⁷ Zjawiona E., „Kształtowanie się rynku pracy w Polsce przed i po przekształceniach systemowych”, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2004, str.101

³⁸ Ustawa z dnia 29 grudnia 1989 o zatrudnieniu, Dz. U. z 1989, nr 75, poz. 446

w Polsce wyniosła 1mln i wartość ta ciągle rosła aż w przeciągu kilku kolejnych lat przekroczyła 3 mln.³⁹ Takie wysokie liczby wywodziły się z faktu, iż wiele dużych zakładów znajdowało się kiepskiej sytuacji finansowej, co prowadziło do grupowych zwolnień. Początkowo nieliczni rejestrowali się jako bezrobotni. Dopiero w latach 1990-1992 zarejestrowanych bezrobotnych przybywało ze względu na możliwość dostania zasiłku. Bowiem wraz ze zmianami gospodarczymi rosły oczekiwania społeczeństwa co do ochrony socjalnej. Nie występowało jednak znaczne zróżnicowanie pod względem płci wśród zarejestrowanych bezrobotnych. Kobiety stanowiły wówczas 52,1% zarejestrowanych bezrobotnych, a mężczyźni 47,9%. Duży udział stanowili natomiast młodzi absolwenci, a w szczególności absolwenci szkół zawodowych, u których ponad połowa rocznika nie znalazła zatrudnienia.⁴⁰ Najszybciej liczba bezrobotnych rosła w południowo-zachodniej oraz północnej Polsce, gdzie zlikwidowano wiele państwowych gospodarstw z czasu PRL.

Rys.6. Stopa bezrobocia w Polsce według BAEL w latach 1992-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS

Bezrobocie rosło od początku transformacji gospodarczej aż do roku 1994. Począwszy od tego roku odsetek osób bezrobotnych zaczął spadać aż do 1998r. Wywołane było to wysokim tempem wzrostu gospodarczego, zahamowaniem procesu restrukturyzacji w niektórych branżach, ogólne polepszenie koniunktury, a także poprawa działania instytucji prawa pracy. W 1998 roku stopa bezrobocia ponownie zaczęła rosnąć, w dużym stopniu ze względu na spowolnienie gospodarcze oraz wygasanie umów obligujących firmy do

³⁹ Moczuk E., Bajda K., Zdeb N., „Ile bezrobotnego jest w bezrobotnym? Prawno-socjologiczna analiza pojęcia bezrobotnego w przepisach polskiego prawa”, Zeszyt 82/2014, Rzeszów 2014, str.120

⁴⁰ Zjawiona E., „Kształtowanie się rynku pracy w Polsce przed i po przekształceniach systemowych”, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2004, str. 102-104

utrzymania określonego poziomu zatrudnienia. Rozpoczęły się więc masowe zwolnienia, które przyczyniły się do wzrostu stopy bezrobocia do rekordowego jak na ten czas poziomu 20% w 2002 r. dla ogółu obywateli.⁴¹ Co prawda wypłacano zasiłki bezrobotnym jednak sumy te nijak miały się do kosztów utrzymania. W związku z tym wiele osób zdecydowało się na emigrację z kraju w poszukiwaniu środków do życia. Najczęściej wybieranym kierunkiem były Niemcy, Austria lub USA. W wyniku wyjazdu części bezrobotnych wskaźnik stopy bezrobocia zaczął spadać, szczególnie po przystąpieniu Polski do UE w 2004r., co umożliwiło emigrację zarobkową. Szacuje się, że Polskę opuściło wówczas blisko 2 mln ludzi. Wraz z tym wydarzeniem zmieniła się również polityka rządu. Z pomocą środków unijnych rząd zainwestował w aktywne zwalczanie bezrobocia. Działania te zwiększyły liczbę miejsc pracy oraz umożliwiły bezrobotnym osiągnięcie odpowiedniego wykształcenia, tym samym zmniejszając liczbę bezrobotnych o ponad 2 mln. Sytuacja zmieniła się po 2008 roku, kiedy to nastąpił krach na rynku finansowym. Bezrobocie zaczęło rosnąć, a rozwój gospodarczy znacznie zwolnił. W 2009 r. wzrosło do 12% przy czym rok wcześniej wynosiło około 9%. Sytuacja uległa polepszeniu po 2014 roku ze względu na wzrost tempa rozwoju gospodarczego oraz poprawę koniunktury.⁴² Różnice między kobietami oraz mężczyznami w tym okresie nie są już tak znaczące jak było to w czasie PRL czy Drugiej Rzeczypospolitej. Co prawda stopa bezrobocia dla kobiet jest wyższa lecz nie jest to tak drastyczna różnica.

3.4. Analiza przyczyn i skutków bezrobocia dla polskiego społeczeństwa

Bezrobocie w Polsce na przestrzeni tych lat miało swój negatywny wydźwięk, ale także pozytywny. W okresie międzywojennym przeważał negatywny wpływ bezrobocia na morale społeczeństwa ze względu na wysoki jego poziom. Brak środków do życia, niemożność zapewnienia rodzinie normalnych warunków, uzależnienie od pomocy krewnych oraz pomocy społecznej, niedożywienie, niemożność zadbania odpowiednia o higienę było dla wielu polskich obywateli przytłaczające. Przy braku odpowiedniej pomocy lekarskiej oraz psychologicznej zdarzały się z tego powodu targnięcia na swoje życie, oszustwa, włamania, przemyt. Wiele zawodów, uchodzących za hańbiące jak prostytutka czy żebractwo było usprawiedliwiane przez opinię publiczną. Następowala degradacja społeczeństwa. Szczególnie w trudnej sytuacji znajdowali się mężczyźni, którzy stanowili większość bezrobotnych. Czuli się odpowiedzialni za utrzymanie rodziny dlatego wielu z nich podejmowało się prac nie

⁴¹ Bezrobocie 1990-2010, Rynekpracy.pl, (01.05.2020r.), <https://rynekpracy.pl/monitory/bezrobocie-1990-2010>

⁴² Jarosz-Nojszewska A., „Bezrobocie w Polsce w latach 1918-2018”, Warszawa, str. 114-115

mających nic wspólnego z ich wykształceniem. Państwo oczywiście interweniowało powołując odpowiednie organy, które miały wspierać bezrobotnych i poprawić ich sytuację. Jednak nie zawsze ich działania pozytywnie oddziaływały na społeczeństwo.⁴³

Głównym problemem czasów PRL było bezrobocie ukryte, związane z nieodpowiednim wykorzystaniem produktywności społeczeństwa. Charakterystyczne jest dla zbyt wczesnego wysyłania ludzi na emeryturę, niechęci zapisywania się do urzędu pośredniczącego w zatrudnieniu ze względu na złe doświadczenia, niewykorzystanego w pełni czasu pracy, nieadekwatnego zatrudnienia większej liczby pracowników niż było to wymagane. Wpływało to na obniżenie wydajności pracy. Na nieefektywność tego systemu wpływało również niedopasowane szkolnictwo do rynku pracy. Wyuczone w procesie nauki zawody, często nie umożliwiały znalezienia pracy zgodnej ze zdobytymi kwalifikacjami. Dlatego też osoby młode, wysoce wykształcone często pracowały w nieadekwatnych do ich wiedzy profesjach. Grupą dotkniętą w owym czasie bezrobociem były również kobiety, dla których brakowało ofert pracy, ze względu na skupienie się władz na rozwoju przemysłu, do którego kobiety nie miały kwalifikacji. Nie bez znaczenia pozostawało bezrobocie lokalne, podyktowane rozwojem tylko większych miast, gdzie brakowało często rąk do pracy. Możliwość znalezienia pracy na wsi lub w mniejszych miasteczkach graniczyło niemalże z cudem. Ponadto osoby dotknięte tym zjawiskiem nie były często objęte żadnymi świadczeniami, co odbijało się na ich zdrowiu psychicznym.

W Trzeciej Rzeczypospolitej występujące bezrobocie frykcyjne sprzyja wzrostowi efektywności oraz wydajności pracy. Wszechobecna konkurencja motywuje pracowników do skrupulatnego wykonywania swoich obowiązków oraz rozwoju gospodarczego. Czują oni potrzebę zdobywania dodatkowych kwalifikacji aby wykonywać swoje obowiązki jak najlepiej. Jednak utrzymujące się długotrwałe bezrobocie niektórych jednostek może prowadzić do obniżenia ich samooceny, zniechęcenia do podejmowania jakiegokolwiek zajęcia, depresji, poczucia izolacji, zatapianiu smutku w alkoholu i innych używkach a w skrajnych przypadkach nawet do samobójstwa. W przypadku osób młodych bezrobocie zaraz po skończeniu edukacji skłania ich do wyjazdu do innych krajów UE, a tym samym wiele wykształconych osób opuszcza nasz rynek pracy.⁴⁴

⁴³ Dolecka M., Raczkiewicz D., „Bezrobocie w Polsce w okresie międzywojennym w kontekście jakości danych w spisach ludności”, *Annales University Mariae Curie-Skłodowska Lublin-Polonia*, Lublin 2014, str 55-56

⁴⁴ Gębura R., „Bezrobocie jako problem polityki społecznej”, Lublin 2015, str 62-65

Rozdział IV

Bezrobocie na polskim rynku pracy

4.1. Bezrobocie

Stopa bezrobocia pozwala oszacować skalę zjawiska jakim jest bezrobocie. Ukazuje ona w procentach relację pomiędzy ilością osób bezrobotnych do czynnych zawodowo. W Polsce można wyróżnić dwa sposoby obliczania tego wskaźnika. Różnią się one sposobem definiowania osoby bezrobotnej.

Pierwszy z nich zakłada, że osoba bezrobotna to taka, która, jest zdolna i gotowa do podjęcia pracy w pełnym wymiarze czasu lub chociaż w połowie tego wymiaru w przypadku osób niepełnosprawnych. Nie zalicza się do bezrobotnych osób uczących się z wyjątkiem szkół dla dorosłych lub uczelni wyższych w systemie zaocznym bądź wieczorowym. W Statystykach ujęte są osoby zarejestrowane w odpowiednim Powiatowym Urzędzie Pracy oraz znajdujące się w przedziale wiekowym 18-60 dla kobiet i 18-65 dla mężczyzn, którym nie przysługuje prawo do emerytury lub renty, nie są właścicielami gospodarstwa rolnego, nie prowadzą własnej działalności gospodarczej, ich miesięczne przychody nie przekraczają połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę z wyłączeniem przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku bankowym.⁴⁵

Drugi sposób ujmowania definicji bezrobotnego jest nieco mniej rozbudowana. Na podstawie Badań Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), polegających na przeprowadzeniu wśród wylosowanych obywateli powyżej 15 roku życia wywiad, szacuje się stopę bezrobocia.⁴⁶ Bezrobotny w ich ujęciu to osoba spełniająca równocześnie 3 warunki, a mianowicie w badanym tygodniu nie pracuje (nawet 1 godziny tygodniowo), aktywnie poszukuje zatrudnienia od co najmniej czterech tygodni przed badaniem oraz w każdym momencie jest gotowa podjąć pracę.⁴⁷

W Polsce najczęściej stosuje się sposób opisany jako pierwszy, który przedstawia stopę bezrobocia rejestrowanego. Obliczany jest on co miesiąc w przeciwieństwie do danych z BAEL, gdzie stopa bezrobocia przedstawiana jest co kwartał.⁴⁸ Dzięki zbieraniu od rejestrujących się w urzędzie dodatkowych informacji, możliwe jest określenie struktury

⁴⁵ Janukowicz P., „Bezrobocie rejestrowane, a bezrobocie według BAEL”, Polityka Społeczna nr 1/2010, Olsztyn 2010 str.1-3

⁴⁶ Milewski R., Kwiatkowski E., „Podstawy ekonomii”, PWN, Warszawa 2018, str. 426

⁴⁷ Milewski R., Elementarne zagadnienia ekonomii, PWN, Warszawa 2008

⁴⁸ Stopa bezrobocia, Encyklopedia Zarządzania, (11.05.2020r.), https://mfiles.pl/pl/index.php/Stopa_bezrobocia

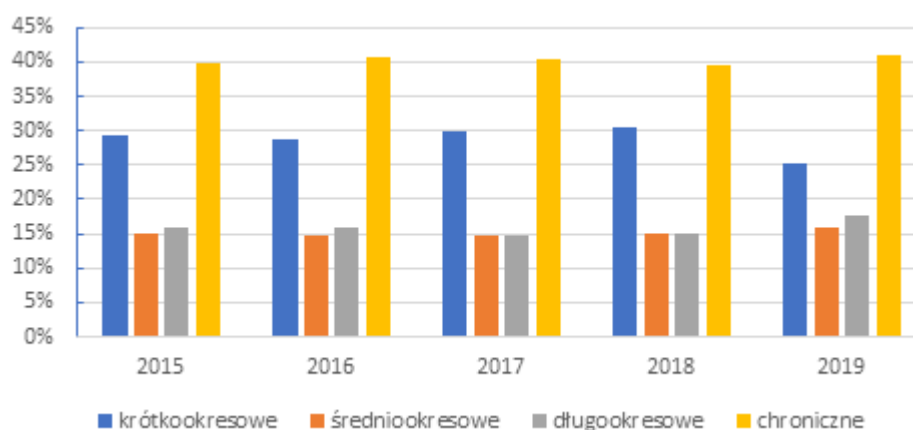
bezrobocia według cech społeczno-zawodowych, demograficznych oraz czasu pozostawania bez pracy. Nie jest to jednak doskonała miara bezrobocia, ponieważ wpływają na nie ciągle zmiany przepisów prawnych, są uzależnione od motywacji obywateli i celu ich rejestracji w PUP.⁴⁹ Wskazania z BAEL zazwyczaj są niższe niż bezrobocie rejestrowane, na co wpływa m.in. nie zaliczanie do grupy bezrobotnych osób zarejestrowanych w PUP pracujących na czarno lub w szarej strefie.⁵⁰

4.2. Rodzaje bezrobocia w Polsce

Bezrobocie w Polsce przyjmuje różne postacie w zależności od branego pod uwagę kryterium. Jednym z takich kryteriów jest czas trwania bezrobocia. Wyróżnia się tutaj 4 główne typy:

- krótkookresowe, trwające do 3 miesięcy,
- średniookresowe, trwające od 3 do 6 miesięcy
- długookresowe, trwające od 6 do 12 miesięcy
- długotrwałe (chroniczne), trwające ponad rok.

Rys. 7. Struktura bezrobocia ze względu na długość jego trwania w latach 2015-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS, Bezrobocie rejestrowane I-II kwartał 2019r., Warszawa 2019

Na przestrzeni ostatnich lat długość trwania bezrobocia nie ulegała znacznym wahaniom. Największe wartości osiągały kolejno bezrobocie długotrwałe (oscylujące w okolicach 40%), krótkookresowe (30%), długo i średniookresowe (po blisko 15%). Zauważalny jest spadek

⁴⁹ Milewski R., Kwiatkowski E., „Podstawy ekonomii”, PWN, Warszawa 2018, str. 425

⁵⁰ Janukowicz P., „Bezrobocie rejestrowane, a bezrobocie według BAEL”, Polityka Społeczna nr 1/2010, Olsztyn 2010 str. 2-3

udziału bezrobocia trwającego do 3 miesięcy w roku 2019 w porównaniu z rokiem 2018, który wyniósł 5 punktów procentowych. Wzrosło za to bezrobocie średnio i długookresowe, kolejno o 1,1 punkt procentowy oraz 2,5 punktów procentowych. Niepokojący jest jednak fakt, że przeważa w naszym kraju bezrobocie chroniczne, które obejmowało grupę ponad 360 tys. osób w 2019 roku, czyli 41% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych. Ten typ bezrobocia jest wyjątkowo niekorzystny ponieważ przyczynia się do: spadku pewności siebie, utracenia umiejętności zawodowych, depresji, utraty wiary w znalezienie zatrudnienia, popadania w długi oraz zachowań patologicznych. Wraz z wydłużaniem się okresu niemożności znalezienia pracy, prawdopodobieństwo ponownego jej uzyskania maleje, ze względu na wciąż rosnące oczekiwania pracodawców, zmiany technik i organizacji pracy. Dlatego też ten typ bezrobocia jest najtrudniejszy do zniwelowania, gdyż osoby te przestają być atrakcyjne dla potencjalnych pracodawców.⁵¹

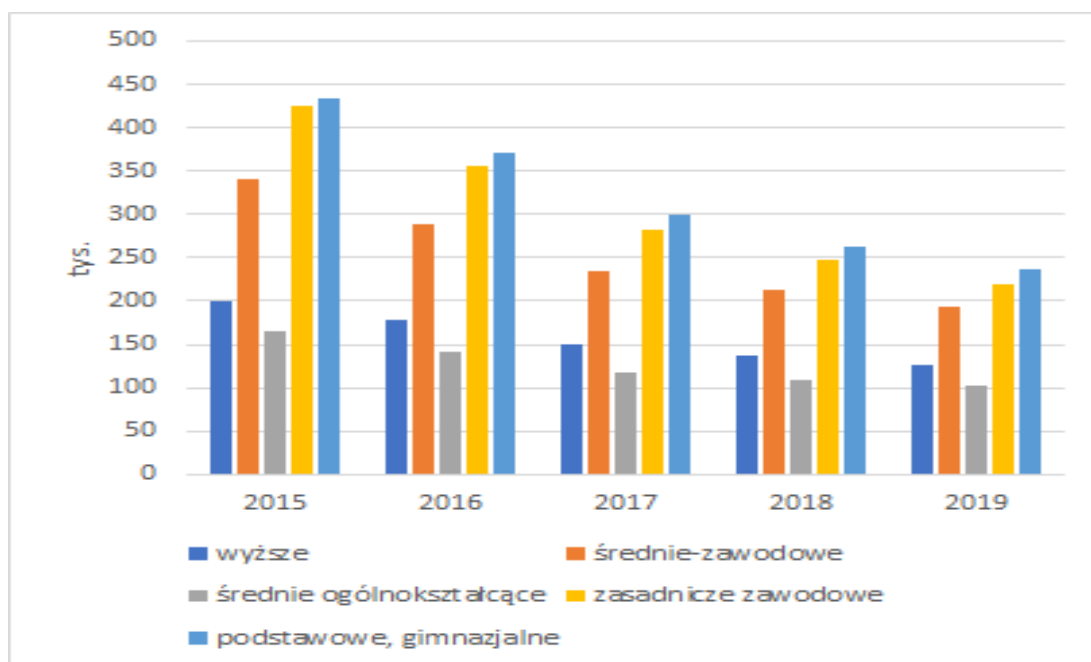
4.3. Charakterystyka populacji bezrobotnych w Polsce.

Struktura bezrobotnych w Polsce jest zróżnicowana. Wpływa na nią wiele czynników. Występują jednak pewne prawidłowości wydzielające grupy osób o podobnych cechach, którym najtrudniej znaleźć zatrudnienie. Jest to uwarunkowane m.in demografią społeczeństwa oraz czynnikami społeczno-zawodowymi.

Ilość osób bezrobotnych w dużym stopniu zależy od stopnia ich wykształcenia. Pracodawcy cenią sobie obecnie dobrze wykwalifikowaną kadrę i dbają o jak największy prestiż swojej firmy. Dlatego częściej decydują się na zatrudnienie osób z jak najlepszym wykształceniem. Nie oznacza to jednak, iż osoby z wykształceniem wyższym nie mają aktualnie problemów ze znalezieniem pracy.

⁵¹ O bezrobociu... Co to jest bezrobocie? (12.05.2020r.), <http://www.mojebezrobocie.pl/o-bezrobociu>

Rys.8. Liczba bezrobotnych w zależności od wykształcenia w latach 2015-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Bezrobocie rejestrowane I-II kwartał 2019r., GUS, Warszawa 2019

Obecnie najmniejsza liczba bezrobotnych występuje wśród osób, które ukończyły szkołę średnią ogólnokształcącą. Stanowią oni 11,6% bezrobotnych. Nie oznacza to jednak, że pracodawcy najchętniej takie osoby zatrudniają. Wynika to raczej z faktu, że wiele osób nie chce jeszcze rejestrować się w urzędach, ponieważ często planują w przyszłości zdobywać szersze kwalifikacje. Najwyższą ilość bezrobotnych na przestrzeni ostatnich lat można zaobserwować u osób z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym. W porównaniu do 2015 roku, gdzie bezrobotnych o tym wykształceniu było 432,8 tys., liczba ta ciągle spadała, aż w 2019 roku osiągnęła 235,2 tys. czyli 26,9%. Wynika to z ogólnego spadku bezrobocia w naszym kraju oraz starzenia się społeczeństwa. Na niewiele niższym poziomie utrzymuje się ilość bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym., które posiada obecnie blisko 220,4 tys. bezrobotnych i stanowi 25,1% ogółu bezrobotnych.. Stosunkowo niskie bezrobocie obserwuje się u osób z wykształceniem wyższym, które obecnie obejmuje 125,8 tys. osób. i stanowi 14,4% bezrobotnych.

Innym istotnym czynnikiem, który może dużo powiedzieć o danym kraju jest płeć oraz wiek bezrobotnych. Na przestrzeni ostatnich lat stopa bezrobocia wśród kobiet utrzymuje się na wyższym poziomie niż u mężczyzn. W marcu 2020 roku udział kobiet w strukturze bezrobotnych wyniósł 54%, a stopa bezrobocia 3,3%, gdy u mężczyzn wyniosła 2,8%.

Tabela 4. Bezrobocie według płci i wieku w latach 2015-2019

	Kobiety					Mężczyźni					Razem
	24 lata i mniej	25-34	35-44	45-54	55 i więcej	24 lata i mniej	25-34	35-44	45-54	55 i więcej	
2015	128,7	260,2	187,5	143,7	96	108,1	169,6	145,4	144,2	179,9	1563,3
2016	102	233,9	169,7	119,6	87,1	77,2	136,3	125,3	120,1	164,1	1335,3
2017	80,9	202,3	149,3	100,6	62,4	53,4	100,8	101,2	96,4	134,5	1081,8
2018	72,4	185,8	140,5	89,6	54,2	46,1	85,8	89,6	84,3	120,4	968,7
2019	61	171,1	131,3	81,5	49,4	37,9	75,8	81,6	76,6	111	877,2

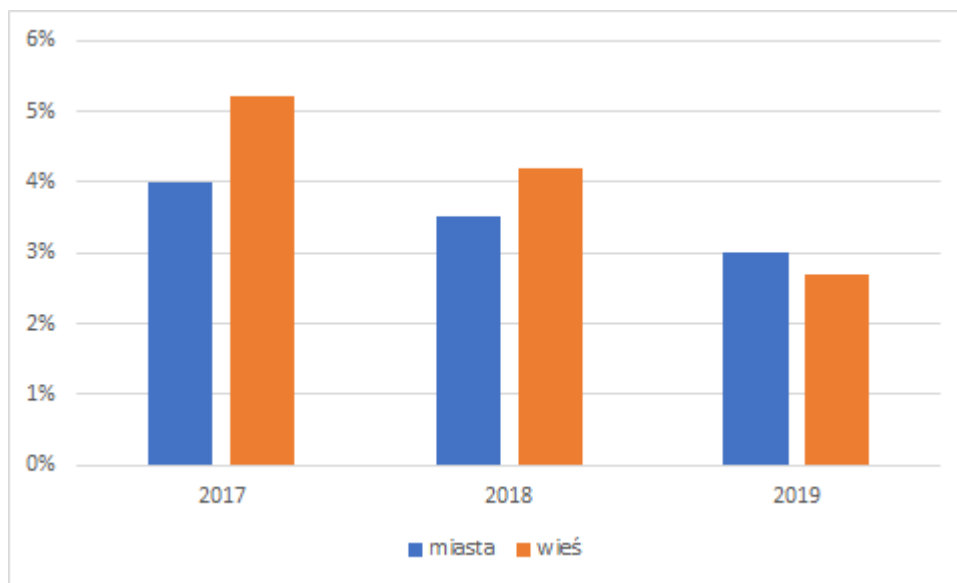
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Bezrobocie rejestrowane I-II kwartał 2019r., GUS, Warszawa 2019

Wśród kobiet bezrobotnych na przestrzeni lat 2015-2019 największy udział miały osoby w wieku od 25 do 34 lat oraz 34-44. Kolejno ich liczba w 2019 roku wyniosła 171,1 tys. oraz 131,3 tys. Co prawda ilość bezrobotnych kobiet w tym wieku nieprzerwanie malała aczkolwiek procentowy udział w ogólnej liczbie bezrobotnych wciąż rósł od 16,6% w 2015 r. do 19,1% w 2018 i 19,5% w 2019 u kobiet w wieku 25-34 oraz od 12% w 2015 do 14,9% ogólnej liczby bezrobotnych wśród kobiet w wieku 34-44. Może to wynikać z obaw pracodawców co do niedyspozycyjności kobiety w okresie jej przejścia na urlop macierzyński. Najniższym poziomem bezrobocia cieszą się kobiety w wieku powyżej 55 lat. Ich liczebność wyniosła w 2019 r. niespełna 50 tys. co stanowi 5,6% bezrobotnych i utrzymuje się przez cały badany okres na podobnym poziomie. Kobiety w wieku poniżej 24 lat stanowiły 6,9%, a w wieku 45-54 9,3%. Wśród mężczyzn mamy odwrotną sytuację. Największa liczba bezrobotnych tej płci znajduje się w wieku powyżej 55 lat. W 2019 roku ich liczba wyniosła 111 tys. czyli 12,7% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych. W przedziałach wiekowych 25-34, 35-44, 45-54 przez ostatnie 3 lata utrzymywała się podobna liczba bezrobotnych. W roku 2019 wynosiła od 75 tys. do 82 tys. Ich udział w ogólnej strukturze bezrobotnych wynosił poniżej 10% ogółu. Najmniejsze bezrobocie zaobserwować można u mężczyzn w wieku poniżej 24 lat i stanowią 4,3% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. Warto jednak zaznaczyć, że poziom bezrobocia wśród młodych w Polsce w I kwartale 2019 roku był relatywnie niski w porównaniu z innymi

krajami i według BAEL stopa bezrobocia w tej grupie wynosiła około 9,8%. Dla porównania w Niemczech wyniosła 5,2% ale np. w Hiszpanii czy Włoszech przekroczyła 30%.

Kolejnym czynnikiem wpływającym na bezrobocie jest miejsce zamieszkania. Stosunek bezrobotnych mieszkających na wsi do zamieszkujących miasta niegdyś wykazywał znaczne różnice. Teraz jednak wahania te są niewielkie.

Rys. 9. Stopa bezrobocia ze względu na miejsce zamieszkania wg BAEL

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS 2019

Stopa bezrobocia w IV kwartale roku 2017 i 2018 była wyższa wśród mieszkańców wsi, i wynosiła kolejno 5,2% i 4,2%. Przy tym stopa bezrobocia w miastach była niższa i wynosiła 4% i 3,5%. W 2019 roku sytuacja się odwróciła. Stopa bezrobocia w miastach wyniosła 3% przy 2,7% wśród mieszkańców wsi. Spadek stopy bezrobocia w miastach miał wolniejsze tempo niż na wsi na przestrzeni badanych 3 ostatnich lat.⁵²

⁵² Informacja o rynku pracy w czwartym kwartale 2019 roku (dane wstępne), GUS, Warszawa 2020

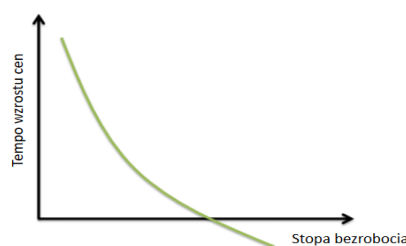
ROZDZIAŁ V

Bezrobocie w obliczu gospodarki

5.1 Współzależność bezrobocia i inflacji

Zgodnie ze zmodyfikowaną przez P.A. Samuelsona i R.M. Solowa krzywą Philipsa w postaci zależności stopy bezrobocia i stopy inflacji w gospodarce można podejmować decyzje pomiędzy niską inflacją i wysokim bezrobociem a wysoką inflacją i niskim bezrobociem. Zmian na tej płaszczyźnie, zgodnie z tą teorią, można dokonywać poprzez prowadzenie odpowiedniej polityki fiskalnej państwa, co pozwala na kontrolowanie sytuacji gospodarczej za pomocą kształtowania inflacji.⁵³ Przytoczoną koncepcję ilustruje rysunek 10.

Rys. 10. Zmodyfikowana krzywa Philipsa

Źródło: <https://slideplayer.pl/slide/829488/2/images/61/Bezrobocie+a+inflacja+cd..jpg>

Na podstawie tej koncepcji analizie poddane zostały analogiczne czynniki dla Polski. Rysunek 11 przedstawia zależność pomiędzy stopą bezrobocia a stopą inflacji w Polsce w latach 2010-2019. Wykres został stworzony niechronologicznie w taki sposób, aby sprawdzić, czy wraz ze wzrostem stopy bezrobocia następował spadek stopy inflacji.

Rys. 11. Zależność między stopą bezrobocia a stopą inflacji w Polsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zawartych w opracowaniach GUS

⁵³ Milewski R., Kwiatkowski E., „Podstawy ekonomii”, PWN, Warszawa 2018, str. 482-426

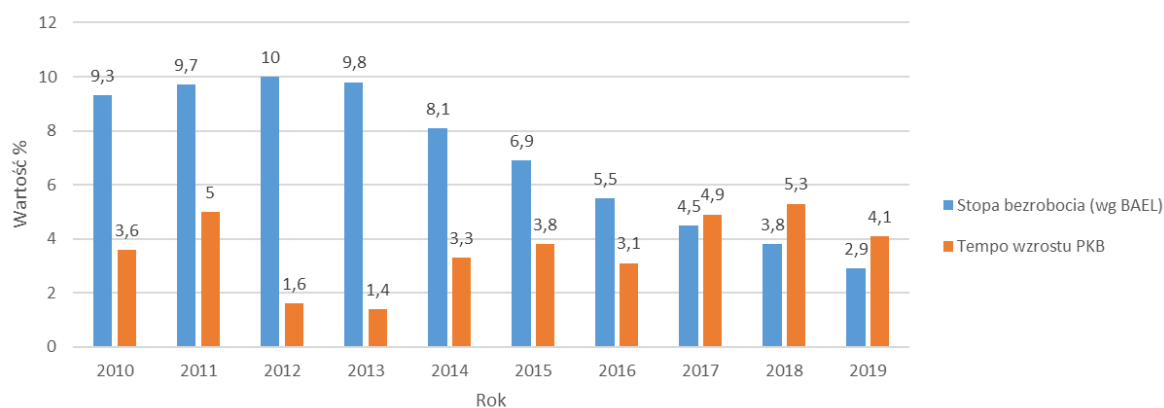
W latach 2014-2017 można zauważyć coroczny wzrost inflacji przy jednoczesnym spadku stopy bezrobocia. Podobna sytuacja ma miejsce w 2019 roku w stosunku do 2018 roku. Pierwszą nieregularnością jest spadek bezrobocia i jednoczesny spadek inflacji w roku 2018 w stosunku do roku 2017. W roku 2011 wystąpiło zjawisko stagflacji – stopa bezrobocia wyniosła 9,7%, podczas gdy inflacja była najwyższa w ciągu badanego okresu i wynosiła 4,6%. Analizując przebieg powstałej krzywej można stwierdzić, że nie odzwierciedla ona koncepcji założonej przez Samuelsona i Solowa. Można zauważyć okresy, w których wzrost inflacji towarzyszył spadkowi stopy bezrobocia, jednak krzywa charakteryzuje się nieregularnością przebiegu i nie wykazuje stałej tendencji spadkowej, co oznacza że założenia zmodyfikowanej krzywej Phillipsa nie ma bezwzględnie zastosowania w Polskiej gospodarce. Wynika to z faktu, że na bezrobocie ma wpływ wiele innych czynników oprócz inflacji, dlatego nie można bezwzględnie uzależniać od siebie tych dwóch wielkości w przypadku Polski.

5.2 Współzależność bezrobocia i PKB

W 1962 roku Arthur Okun przedstawił zależność pomiędzy wzrostem PKB a bezrobociem. Prawo to mówi, że wraz ze wzrostem bezrobocia przymusowego spada PKB i na odwrót: spadek wzrostu PKB powoduje wzrost bezrobocia. Prawo Okuna wyrażone jest także za pomocą wzoru, jednak zależność tą ciężko wykorzystać, ponieważ występujące w nim niektóre czynniki można tylko oszacować. „Uważa się, że prawo Okuna jest najlepiej potwierdzoną empirycznie zależnością makroekonomiczną.”⁵⁴ Z tego względu ten podrozdział poświęcono na analizę zależności pomiędzy tempem wzrostu PKB a stopą bezrobocia w Polsce, aby sprawdzić czy zależność ta jest prawdziwa również dla polskiej gospodarki. Jednak ze względu na opisaną wyżej trudność analiza zostanie przeprowadzona nie za pomocą obliczeń, lecz porównania zmian wartości w poszczególnych latach. Zależność tą dla Polski zilustrowano rysunkiem 12.

⁵⁴ Kliber P., *Prawo Okuna na regionalnych rynkach pracy w Polsce*, Przegląd Statystyczny R. LXIV – Zeszyt I - 2017, s.43

Rys. 12. Zależność między stopą bezrobocia a tempem wzrostu PKB

Źródło: Opracowanie własne na podstawie : tempo wzrostu PKB – Eurostat, stopa bezrobocia według BAEL

W latach 2010-2013 można zaobserwować wysoki poziom bezrobocia wahający się w okolicy 9,8%. Tempo wzrostu PKB w tym czasie ulegało wahaniom – w 2010 wzrosło o 3,6%, w kolejnym roku o 5%, a w kolejnych tylko o 1,6% i 1,4%. Tempo wzrostu PKB było dodatnie, ale towarzyszyła mu wysoka stopa bezrobocia. Wzrost gospodarczy o 5% w 2011 roku nie spowodował spadku stopy bezrobocia. Od 2014 roku tempo wzrostu PKB zaczęło systematycznie wzrastać o co najmniej 3% rocznie. Od 2013 roku można zaobserwować stopniowy spadek stopy bezrobocia. W 2017 roku tempo wzrostu PKB wyniosło 4,9% i po raz pierwszy od 2010 roku miało większą wartość niż stopa bezrobocia wynosząca 4,5%. W kolejnych latach zależność ta utrzymała się, i tak: w roku 2018 wzrost gospodarczy wynosił 5,3%, a stopa bezrobocia 3,8%, spadła zatem o 0,7 punktu procentowego w stosunku do roku poprzedniego; w roku 2019 tempo wzrostu PKB wyniosło 4,1%, a stopa bezrobocia 2,9% i była niższa o 0,9 punktu procentowego w stosunku do poprzedniego roku. Na podstawie rysunku 12 i analizowanych danych ciężko wysunąć jednoznaczny wniosek, czy w Polsce w analizowanym okresie odzwierciedlenie miała zależność opisana w prawie Okuna. W latach 2010-2011 mimo poziomu wzrostu PKB podobnego jak w latach późniejszych stopa bezrobocia kształtowała się na wysokim poziomie. W latach 2012-2013 wysoka stopa bezrobocia miała odzwierciedlenie w niewielkim tempie wzrostu PKB w okolicach 1,5%, co zgadzałoby się z założeniami Okuna. W kolejnych latach tempo wzrostu PKB zaczęło kształtować się na coraz wyższych poziomach (od 3,1% do 5,3%), natomiast stopa bezrobocia zaczęła spadać (z poziomu 8,1% do 2,9%). W latach 2014-2019 można zatem zauważyć zmiany zgodne z założonymi w prawie Okuna. Analizując jednak całość okresu należy stwierdzić, iż na spadek stopy bezrobocia nie mogło mieć wpływu wyłącznie tempo wzrostu PKB. Wniosek taki nasuwa się, m.in. gdy:

1. w roku 2011 wzrostowi PKB na poziomie 5% towarzyszyła stopa procentowa wyższa o 0,4 punktu procentowego niż w roku poprzednim
2. w roku 2013 mimo niskiego tempa wzrostu PKB (1,4%) stopa bezrobocia spadła o 0,2 punktu procentowego.

Ostateczny wniosek zatem brzmi: tempo wzrostu PKB ma wpływ na stopę bezrobocia w gospodarce, ale nie można uzależnić wniosków tylko dla tych dwóch czynników. Na zmiany stopy bezrobocia i tempo wzrostu PKB wpływa wiele czynników, co powoduje, że zależność tych dwóch wielkości makroekonomicznych nie jest ściśle powiązana i uzależniona od siebie.

5.3 Działania państwa zapobiegające bezrobociu

Najbardziej pożądanym stanem w gospodarce jest stan równowagi. Stan równowagi na rynku pracy występuje, gdy jedynym bezrobociem jest bezrobocie występujące naturalnie, którego z zasady się nie redukuje. Problem pojawia się, gdy na rynku pracy równowaga zostaje zachwiana, a stopa bezrobocia zaczyna wzrastać. Sytuacja taka wynika z niedoskonałości mechanizmu rynkowego i zakłóceń w jego funkcjonowaniu. Właśnie z tego powodu, istotnym elementem łagodzącym i stabilizującym sytuację na rynku pracy jest instytucja państwa. Państwo może ingerować w rynek pracy za pomocą wielu metod. Prowadzona jest zatem polityka gospodarcza kraju mająca na celu zmniejszenie poziomu bezrobocia i kontrolę stanu zatrudnienia w gospodarce. W tym podrozdziale przedstawione zostaną formy zwalczania bezrobocia przez państwo polskie.

Zadania państwa polskiego określa Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, które mają na celu promocję zatrudnienia, łagodzenie skutków bezrobocia oraz aktywizację zawodową. Do głównych celów realizacji tych zadań należą⁵⁵:

- pełne i produktywne zatrudnienie
- rozwój zasobów ludzkich
- osiągnięcie wysokiej jakości pracy
- wzmacnianie integracji oraz solidarności społecznej
- zwiększanie mobilności na rynku pracy.

⁵⁵ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, Dz. U. z 2019r, poz. 1482, art. 1

W Polsce polityka rynku pracy wykorzystuje aktywne i pasywne formy zwalczania bezrobocia. Celem aktywnych form zwalczania bezrobocia jest redukcja bezrobocia, natomiast formy pasywne zapewniają wsparcie socjalne osobom bezrobotnym.⁵⁶

Największą skuteczność przypisuje się aktywnej polityce zwalczania bezrobocia. Realizowana jest ona za pomocą programów mających na celu łagodzenie skutków bezrobocia przez aktywizację osób bezrobotnych oraz zwiększanie ich szans na uzyskanie pracy. Przykładowymi działaniami wspieranymi przez środki państwowe są⁵⁷:

- usługi pośrednictwa pracy – polega na pośrednictwie między osobami poszukującymi pracy a wolnymi miejscami pracy, zadanie to należy przede wszystkim do urzędów pracy, do których wpływają oferty miejsc pracy i gdzie zgłaszają się osoby bezrobotne
- doradztwo zawodowe – udzielanie pomocy bezrobotnym i osobom poszukującym pracy pomocy w wyborze zawodu i miejsca zatrudnienia
- przyznanie jednorazowych, bezzwrotnych środków na podjęcie działalności gospodarczej w ramach dotacji z Funduszu Pracy dla osób bezrobotnych
- pożyczki dla zakładów pracy oraz osób bezrobotnych udzielane w celu utworzenia własnej działalności gospodarczej oraz stworzenia nowych miejsc pracy
- skierowanie na staże, przygotowania zawodowe i kursy dla bezrobotnych z urzędów pracy
- programy aktywizacji zawodowej osób długotrwale bezrobotnych w postaci stażu, szkoleń, prac interwencyjnych i robót publicznych
- roboty publiczne - mogą być organizowane przez gminy lub odpowiednie organizacje, przysługują zwykle bezrobotnym będącym w szczególnej sytuacji na rynku pracy w przypadku braku propozycji odpowiedniego zatrudnienia z powiatowego urzędu pracy, służą podtrzymaniu aktywności zawodowej bezrobotnego.
- prace interwencyjne – polegają na zatrudnieniu bezrobotnego z dofinansowaniem pracodawcy przez urząd pracy części wynagrodzenia za zatrudnienie osoby bezrobotnej. Trwają zwykle od 6 do 18 miesięcy. Celem jest ułatwienie bezrobotnym powrotu na rynek pracy.
- zwolnienie z opłacania składki na Fundusz Pracy oraz składki na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za zatrudnionych bezrobotnych do 30 roku życia – przysługuje pracodawcy w chwili zatrudnienia młodego bezrobotnego skierowanego z urzędu pracy

⁵⁶ Placzyńska S., Skiba M., *Pasywne i aktywne formy zwalczania bezrobocia w Polsce i Unii Europejskiej*, Marketing i Zarządzanie, nr 1 (51) 2018, s. 366-377

⁵⁷ Maciejczyk G., Wentura-Dudek B., *Efektywność aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Ekonomiczne Problemy Usług nr 43, 2009, str. 365-376

- działalność Ochotniczych Hufców Pracy i Innych Instytucji
- refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy - pomoc finansowa udzielana w związku z wyposażeniem lub doposażeniem stanowiska pracy i zatrudnieniem na tym stanowisku skierowanego bezrobotnego przez okres 24 miesięcy.
- świadczenie aktywizacyjne - pomoc pracodawcy w zatrudnieniu bezrobotnych powracających na rynek pracy po przerwie związanej z wychowaniem dziecka lub sprawowaniem opieki nad osobą zależną, który w okresie 3 lat przed rejestracją w urzędzie pracy zrezygnował z pracy ze względów wyżej wymienionych.

Do pasywnych form zwalczania bezrobocia w Polsce możemy zaliczyć⁵⁸:

- zasiłki dla osób bezrobotnych – są najważniejszą formą pasywnej polityki i podstawową formą wsparcia finansowego dla osób, które utraciły pracę. Przysługują one bezrobotnemu, który zarejestrował się w powiatowym urzędzie pracy i osiągał wynagrodzenie w kwocie co najmniej minimalnego wynagrodzenia za pracę i od którego odprowadzane były składki na ubezpieczenia społeczne przez łączny okres co najmniej roku w ciągu 18 miesięcy. Kwota zasiłku od 1 czerwca 2019 roku wynosi: w okresie pierwszych 90 dni posiadania prawa do zasiłku 861,40 zł brutto, a w pozostałym okresie 676,40 zł brutto⁵⁹. Wysokość świadczenia zależy od okresu uprawniającego do zasiłku i przysługuje w wymiarze:
 - obniżonym 80%, jeżeli okres uprawniający do zasiłku jest krótszy niż 5 lat
 - podwyższonym 120%, jeżeli okres uprawniający do zasiłku wynosi powyżej 20 lat⁶⁰.
- świadczenia oraz zasiłki przedemerytalne – przysługują osobom bezrobotnym zarejestrowanym w urzędzie pracy, o długim stażu pracy, które utraciły pracę nie z własnej winy, mają określony wiek i spełniają wymagane kryteria. Świadczenie to można pobierać do czasu osiągnięcia wieku emerytalnego, kiedy osoba ta będzie mogła pobierać emeryturę.
- wydłużenie okresu nauki dla młodzieży – powoduje zmniejszenie liczby poszukujących pracy młodych ludzi zaraz po szkole, zmniejsza podaż pracy na rynku, a jednocześnie pozwala młodym ludziom na nabycie odpowiednich kwalifikacji.
- obniżenie wieku emerytalnego – pozwala na zmniejszenie zasobu siły roboczej, pozwalając przejść starszym pracownikom na emeryturę w młodszym wieku. Obecnie w Polsce wiek emerytalny wynosi 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn.

⁵⁸ Placzyńska S., Skiba M., *Pasywne i aktywne formy zwalczania bezrobocia w Polsce i Unii Europejskiej*, Marketing i Zarządzanie, nr 1 (51) 2018, s. 366-377

⁵⁹ Na podstawie: Obwieszczenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2019 r. w sprawie wysokości zasiłku dla bezrobotnych, M.P.. 2019 poz. 417

⁶⁰ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, Dz. U. z 2019r, poz. 1482, art. 72

- jednorazowe odszkodowania dla zwolnionych osób – zwalniany pracownik może nabyć prawo do odszkodowania w przypadku naruszeń ze strony pracodawcy, np. nieuzasadnione wypowiedzenie umowy na czas nieokreślony, lub odprawę pracowniczą zależną od stażu pracy pracownika np. przy zwolnieniach grupowych.

Zadania bieżące zawierane są w Krajowym Planie Działań na Rzecz Zatrudnienia przygotowywanym przez ministra właściwego do spraw pracy. W *Krajowym Planie Działań na Rzecz Zatrudnienia na rok 2019* zaproponowano działania mające na celu poprawę aktualnej sytuacji na rynku pracy. Przedstawione działania są tylko przykładem szeroko opisaney polityki w KPDZ⁶¹:

- Program „MALUCH +” – wspieranie rozwoju i tworzenia instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 i obniżanie kosztów opłat ze te usługi, pomoc rodzicom w godzeniu życia rodzinnego i zawodowego oraz zwiększenie stopy zatrudnienia kobiet.
- Aktywizacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa na pozarolniczy rynek pracy z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach operacji „Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich”
- Aktywizacja zawodowa skazanych i ukaranych poprzez stosowanie różnorodnych form i rodzajów zatrudnienia oraz tworzenie odpłatnych miejsc pracy na terenie jednostek penitencjarnych, a także podnoszenie ich kwalifikacji zawodowych
- Zestaw działań na rzecz osób niepełnosprawnych - stworzenie otoczenia prawnego dla realizacji usługi zatrudnienia wspomaganego (osób niepełnosprawnych). Podniesienie wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy i w administracji publicznej.

Na podstawie przytoczonych przykładów można zauważyć, że w Polsce instytucja państwa mocno angażuje się we wspieranie osób bezrobotnych i niwelowanie negatywnych skutków nierównowagi na rynku pracy. Działania obejmują różnorodne metody aktywizacji osób bezrobotnych, które mają na celu umożliwienie powrotu do normalnego funkcjonowania na rynku pracy i zwiększanie zasobu zatrudnionych. Bezrobotni jednak nie pozostają bez opieki socjalnej i wsparcia finansowego, pozwalającego na zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych. Państwo co roku realizuje wyznaczoną politykę, która ma na celu poprawę sytuacji panującej na rynku pracy, niwelowanie nierówności i stwarzanie nowych możliwości.

⁶¹ Szerzej: Krajowy Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na rok 2019, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Załącznik do uchwały nr 49/2019 Rady Ministrów z dnia 6 czerwca 2019 r., Warszawa 2019.

ROZDZIAŁ VI

Obecna sytuacja na rynku pracy a perspektywy rozwojowe

6.1. Sytuacja na rynku podczas epidemii

Pandemie są jednymi z największych potencjalnie negatywnych globalnych ryzyk, szczególnie we współczesnym, wysoce zglobalizowanym świecie. Mogą wywołać wysoką zachorowalność i śmiertelność, ale także wywołać katastrofalne skutki społeczno-gospodarcze. Obecnie świat walczy z chorobą koronawirusową (COVID-19), która osiągnęła już status pandemii. Wirus wywołał poważne zaniepokojenie tym, jak wpłynie na globalną gospodarkę. Polska gospodarka powinna w mniejszym stopniu odczuć skutki pandemii niż inne kraje Europy. Po pierwsze, dlatego, że polska gospodarka jest mniej zależna od eksportu i słabiej powiązana gospodarczo z Chinami. Po drugie, polski sektor turystyczno-rozrywkowy stanowi mniejsze procent PKB w porównaniu z krajami południowej Europy. Polska gospodarka jest też zdywersyfikowana. Ponadto, wyższe tempo wzrostu gospodarczego Polski w porównaniu z państwami zachodnimi stwarza większą przestrzeń przed pojawieniem się ewentualnej recesji. Prognozowane jest jednak osłabienie wzrostu gospodarczego. Stopa bezrobocia w lutym 2020 roku wyniosła 5,5%, czyli o 0,6% mniej niż rok temu. Do końca 2020 roku może się nawet podwoić. Liczba bezrobotnych utrzymała się na poziomie 920 tysięcy. Liczba pracujących wyniosła 16,6 mln obywateli.⁶² To obraz rynku, jakiego nie zobaczymy jeszcze niestety jeszcze długo. Przed wprowadzeniem ograniczeń ucierpiała branża turystyczna, szkoleniowa, gastronomia, rozrywka oraz handel. Zjawiska, które są doświadczane na polskim rynku, nie są spowodowane bezpośrednio dużą liczbą zachorowań, lecz są efektem działań zapobiegawczych podejmowanych przez władzę i przedsiębiorców. Nagle część firm zrezygnowała z zakupu usług, a spora część wierzycieli postanowiła nie zapłacić za otrzymane towary i usługi, mimo posiadania rezerw gotówkowych. Zadziałał mechanizm paniki rynkowej. Firmy za wszelką cenę próbują zachować płynność finansową, nawet kosztem relacji z kooperantami i koniecznością zapłaty odsetek za zwłokę. To w pierwszej kolejności uderzyło w samozatrudnionych z sektora mikroprzedsiębiorców.⁶³ Państwo stara się ochronić przedsiębiorstwa przed upadłością - m.in. dokładając 40% do kosztu kadrowego, żeby

⁶² Sieroń A., „Czy pandemia COVID-19 spowoduje zapaść globalnej gospodarki?” Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego, 2020r

⁶³ „Nadchodzi koszmar dla pracowników, jakiego nie było od dawna. W kilka dni skończył się rynek pracownika” (04.05.2020), <https://businessinsider.com.pl/finanse/makroekonomia/rynek-pracy-i-bezrobocie-a-koronawirus-analiza-gospodarki-i-finansow-panstwa/3n2bmmy>

pracodawcy nie zwalniali swoich pracowników, skracając czas pracy, a także finansując zwolnienia na opiekę nad dziećmi - oraz całe państwo i obywatele przez kryzysem wywołanym pandemią koronawirusa poprzez przygotowanie tarczy antykryzysowej. Jest to pakiet rozwiązań rządu, który opiera się na 5 filarach: ochronie miejsc pracy i bezpieczeństwu pracowników; finansowaniu przedsiębiorców; ochronie zdrowia; wzmocnieniu systemu finansowego; inwestycjach publicznych.⁶⁴ Tarcza ustabilizuje polską gospodarkę, a także da jej impuls inwestycyjny. Nie zmienia to jednak faktu, że na razie duża część gospodarki stoi. Gwałtowny spadek popytu oraz produkcji w polskich fabrykach negatywnie odbija się na rynku pracy w tym sektorze. Poziom zatrudnienia znowu się obniżył, a tempo, w jakim przedsiębiorcy zredukowali miejsca pracy było najszybsze od ponad dekady. Kolejne miesiące przyniosą wyraźny wzrost liczby bezrobotnych. Pojawiają się mechanizmy, w których firmy mogą tracić zamówienia czy kontrakty, ponieważ występuje problem po stronie popytowej, czyli ze strony krajów, które są głównymi partnerami handlowymi Polski. Są jednak branże, które w obecnej sytuacji tracą nieco mniej lub nawet się rozwijają. Pracowników potrzebuje, np. branża spożywcza, branża medyczna, branża e-commerce (rośnie zapotrzebowanie na osoby bezpośrednio zaangażowane w obsługę klienta, kompletowanie zamówień, ale także na programistów), branże korzystające z zakupów w Internecie (głównie branża dystrybucyjna) - niebywale rośnie zapotrzebowanie na zakupy przez Internet, na dostawę zakupów spożywczych trzeba obecnie czekać od kilku do kilkunastu dni. Szybko rozwijają się również narzędzia do pracy zdalnej. Na znaczeniu zyskuje telemedycyna, czy też druk 3D.⁶⁵

6.2. Długoterminowe prognozy dla polskiego rynku pracy

Sytuacja na polskim rynku pracy zmienia się. Coraz niższy poziom wzrostu gospodarczego pociąga za sobą wzrost zatrudnienia. Biorąc pod uwagę zmiany sytuacji demograficznej (w kolejnych latach nastąpi zmniejszenie się zasobu ludności w wieku produkcyjnym), podaż pracy może stać się barierą dla 3% wzrostu gospodarczego już po 2020 roku. Jednak przełamanie tej bariery można osiągnąć dzięki szybszej aktywizacji zawodowej ludności (co jest możliwe przy założeniu przyspieszenia wzrostu płac realnych) i zwiększeniu intensyfikacji wykorzystania zasobów pracy w gospodarce.⁶⁶ Na polskim rynku pracy w

⁶⁴ Tarcza antykryzysowa, (04.05.2020), <https://www.gov.pl/web/tarczaantykryzysowa>

⁶⁵ Luka na rynku pracy się pogłębia, wydłuży się lista deficytowych zawodów [prognozy na rok 2020], (04.05.2020) <https://forsal.pl/artykuly/1446945,rynek-pracy-2020-prognozy-lista-deficytowych-zawodow.html>

⁶⁶ Zieliński M., „Podaż pracy jako bariera wzrostu gospodarczego w Polsce”, Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 2017, str. 512

najbliższych latach zabraknie 3-4 mln pracowników, a według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego do 2050 roku nastąpi spadek liczby ludności Polski o 4,5 mln osób, czyli prawie 12%. Obciążenie osób w wieku produkcyjnym przed emerytów zwiększy się do 52 na 100 zatrudnionych. W efekcie w 2050 roku na polskim rynku pracy zabraknie już około 10 mln osób w wieku 18-44 lat, aby utrzymać obecną relację ich liczby do populacji osób w wieku poprodukcyjnym. To jedno z największych wyzwań dla sektora przedsiębiorstw. Kryzys demograficzny będzie wymagać od firm szeregu działań podejmowanych w porozumieniu z administracją rządową oraz związkami reprezentującymi pracowników. Kolejnymi wyzwaniami dla polskiego rynku pracy w nadchodzących latach są: aktywizacja biernych zawodowo, wyrównywanie różnic płacowych między kobietami a mężczyznami, migracje, tworzenie przyjaznej kultury pracy, automatyzacja, rozwijanie kompetencji miękkich.⁶⁷ W kolejnych latach firmy będą przechodzić od bardzo prostych zadań, które zostaną zautomatyzowane, do tych z większą wartością dodaną. Będą potrzebni pracownicy z nowymi kompetencjami, więc edukacja na poziomie specjalistów i techników jest elementem bardzo istotnym do tego, aby firmy i gospodarka mogły się dalej rozwijać. Niekorzystna sytuacja demograficzna, emigracja do krajów, które zaoferują lepsze zarobki i mniejsze zainteresowanie polskim rynkiem pracy ze strony cudzoziemców (głównie z Ukrainy) może skutkować ogromnym deficytem kadr. Do 2025 roku będzie brakować już 1,5 mln pracowników. Wydłuży się też lista zawodów deficytowych, m.in. wykwalifikowani pracownicy fizyczni, branża budowlana, finansowa (np. samodzielne księgowo), sektor produkcji (np. stolarze, krawcowe), branża medyczno-opiekuńcza (lekarze, położne, pielęgniarki), branża transportowa. Wśród pożądanych na rynku umiejętności niezmiennie znajdują się kompetencje z obszaru IT, e-commerce, analitycy, graficy. Zaczną pojawiać się nowe grupy specjalistów, związanych z rozwijającymi się trendami, np. ekspertów w dziedzinie ekologii, nanotechnologii, elektromobilności. Preferowane będą elastyczne formy zatrudnienia oraz mniejsze przywiązanie do jednego miejsca pracy. Pracodawcy będą coraz częściej sięgać po pracowników z bardziej odległych regionów, takich jak południowa Azja. Dlatego wyzwaniem będzie ułatwienie skomplikowanych procedur administracyjnych i stworzenie zachęt dla firm, które chcą zatrudnić obcokrajowca. Kolejnym aspektem będzie aktywizacja grup do tej pory nieaktywnych zawodowo (niepełnosprawnych, osób w wieku emerytalnym, kobiet wracających do pracy po przerwie na wychowanie dzieci). W tym celu potrzebne staną się

⁶⁷ Na polskim rynku pracy w najbliższych latach zabraknie 3-4 mln pracowników, portalspozywczy.pl, (05.05.2020), <https://www.portalspozywczy.pl/technologie/wiadomosci/na-polskim-rynku-pracy-w-najblizszych-latach-zabraknie-3-4-mln-pracownikow,173566.html>

przemysłane programy wsparcia. Automatyzacja stanie się powodem pracowników do strachu przed utratą pracy, natomiast dla pracodawców szansą na zniwelowanie braków kadry. Powszechnie uważa się, że w największym stopniu automatyzacja wpłynie na nisko opłacane zawody, które są wykonywane przez nisko wykwalifikowanych pracowników. Część zawodów zaniknie, ale według większości ekspertów cyfrowa transformacja przyniesie powstanie nowych specjalizacji. Wdrażanie automatyzacji deklaruje 49% firm w Polsce, ale tylko 6% menedżerów przyznaje, że w ich przedsiębiorstwach przeprowadzono ponad 50 automatyzacji. Być może następnym krokiem będzie szersze wykorzystanie wirtualnej rzeczywistości, która umożliwi symulację, np. spotkań z klientem.⁶⁸

Prognozy te jednak mogą ulec zmianie w związku z pandemią. Sytuacja na rynku pracy będzie niezwykła, ponieważ istnieje bardzo duże ryzyko skokowego wzrostu bezrobocia w większości branż. Eksperti prognozują, że nie będzie czasu na przekwalifikowanie się, a państwo poniesie ogromne wydatki na świadczenia socjalne, które w Polsce są już na granicy wytrzymałości budżetu. Rząd może niedługo nie posiadać odpowiedniej ilości pieniędzy na wypłatę zasiłków dla rosnącej liczby bezrobotnych i będzie zmuszony pożyczyć środki pieniężne na rynku międzynarodowym, co z kolei odbije się negatywnie na polskiej gospodarce na najbliższe kilka lat.

⁶⁸ Luka na rynku pracy się pogłębia, wydłuży się lista deficytowych zawodów [prognozy na rok 2020], (05.05.2020), <https://forsal.pl/artykuly/1446945,rynek-pracy-2020-prognozy-lista-deficytowych-zawodow.html>

ZAKOŃCZENIE

Rynek pracy jak i bezrobocie w Polsce uzależnione jest od uwarunkowań historycznych, zmian ekonomiczno-społecznych oraz demograficznych. W okresie po pierwszej wojnie światowej, ze względu na ogrom zniszczeń, zacofaną strukturę gospodarczą, kryzys gospodarczy oraz wyż demograficzny występowało wysokie bezrobocie na rynku pracy. Dlatego po II wojnie światowej wprowadzono politykę pełnego zatrudnienia, która poskutkowała bezrobociem ukrytym. Związane było ono z nieodpowiednim wykorzystaniem produktywności społeczeństwa zatrudnionego w większości w sektorze upaństwowionym. Po transformacji znacznie wzrosło jawne bezrobocie a gospodarka uległa prywatyzacji. Wzrosła efektywność pracy i następował powolny rozwój gospodarczy. Zwiększył się udział przemysłu oraz usług, z zmniejszył się udział rolnictwa w kształtowaniu PKB. W porównaniu z innymi krajami Unii Europejskiej w Polsce szybciej wzrastały wynagrodzenia oraz występowała niższa stopa bezrobocia. Od 2015 roku obserwuje się coraz lepszą sytuację na rynku pracy, która jest pochodną korzystnej koniunktury gospodarczej. W takich warunkach spada poziom bezrobocia i jednocześnie rośnie zatrudnienie, aktywność zawodowa, płace. Postępująca poprawa sytuacji na polskim rynku pracy przejawia się, np. wzrostem wskaźnika zatrudnienia i współczynnika aktywności zawodowej. Zmiany te postępowały w tym samym kierunku co w krajach UE, choć niektóre ze wskaźników poprawiały się stosunkowo szybciej niż inne w porównaniu do wartości odnotowanych w Unii Europejskiej. Problem bezrobocia nadal dotyczy polskiej gospodarki, a szczególnie dotyka ono obywateli młodych, o niskim wykształceniu. Negatywne jego skutki są jednak łagodzone przez skuteczne aktywne i pasywne formy zwalczania bezrobocia przez państwo. W przyszłości w związku z pandemią przewiduje się wzrost bezrobocia. Uważa się jednak, że Polska znajduje się w lepszej sytuacji niż inne państwa UE, w których duże znaczenie dla ich gospodarki ma turystyka. Ponadto sytuacja ostatnich kilku lat nie wykazuje w Polsce znacznej współzależności bezrobocia z inflacją ani PKB.

BIBLIOGRAFIA

Akty prawne

Dekret z dnia 2 sierpnia 1945 r. o urzędach zatrudnienia Dz. U. z 1945, nr 30, poz. 182

Komunikat Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 11 lutego 2020 r. w sprawie przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2019 r., M.P. 2020 poz. 174

Obwieszczenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2019 r. w sprawie wysokości zasiłku dla bezrobotnych, M.P. 2019 poz. 417

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, Dz. U. z 2019r, poz. 1482, art. 1

Ustawa z dnia 29 grudnia 1989 o zatrudnieniu DzU 1989, nr 75, poz.446

Ustawa z dnia 7 marca 1950 r. o planowanym zatrudnieniu absolwentów średnich szkół zawodowych oraz szkół wyższych Dz. U. z 1950, nr 10, poz. 106

Literatura

Antoszak Paweł, „Sytuacja na rynku pracy w Polsce”, Zeszyty Naukowe Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Zielonej Górze 2018, nr 8

Daszkowski J., „Dynamika przeciętnego wy nagrodzenia jako wskaźnik hipotetycznej iluzji pieniądza w motywowaniu pracowników”, Współczesna Ekonomia, Nr 2/2010 (14), 2010, 89-100

Dolecka M., Raczkiewicz D., „Bezrobocie w Polsce w okresie międzywojennym w kontekście jakości danych w spisach ludności”, Annales University Mariae Curie-Skłodowska Lublin-Polonia, Lublin 2014, str. 52-53

Drozdowski M., „Bezrobocie w Polsce w latach 1925-1936”, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1961

Gębura R., „Bezrobocie jako problem polityki społecznej”, Lublin 2015

Jagodziński A., „Rynek pracy w Polsce w okresie transformacji - szanse i zagrożenia”, Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku, 2016, str. 3

Janukowicz P., „Bezrobocie rejestrowane, a bezrobocie według BAEL”, Polityka Społeczna nr 1/2010, Olsztyn 2010

Jarosz-Nojszewska A., „Bezrobocie w Polsce w latach 1918-2018”, Kolegium Ekonomiczno-Społeczne, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2018

Kacprzak M., Aktywna polityka na rynku pracy w Polsce, Oeconomia 8 (1), 2009, str. 39-47

Kliber P., Prawo Okuna na regionalnych rynkach pracy w Polsce, Przegląd Statystyczny R. LXIV – Zeszyt I -2017, s.43

Kochanowski J., „Niepotrzebni muszą odejść” czyli widmo bezrobocia 1956-1957, Warszawa 2016, str. 66

Kozłowski M., „Bezrobocie minionych epok”, 2009

Krajowy Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na rok 2019, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Załącznik do uchwały nr 49/2019 Rady Ministrów z dnia 6 czerwca 2019r., Warszawa 2019

Krzętowska A., Jagodziński A., Rynek pracy w Polsce w okresie transformacji - szanse i zagrożenia, Zeszyty naukowe PWSZ w Płocku, Nauki Ekonomiczne, t. XXIII, 2016

Maciejczyk G., Wentura-Dudek B., Efektywność aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Ekonomiczne Problemy Usług nr 43, 2009, str. 365-376

Makuch M., Współczesny rynek pracy. Zatrudnienie i bezrobocie w XX wieku, Wydawnictwo CEdu Sp.z.o., Wrocław 2014

Milewski R., „Elementarne zagadnienia ekonomii”, PWN, Warszawa 2008

Milewski R., Kwiatkowski E., „Podstawy ekonomii”, PWN, Warszawa 2018

Moczuk E., Bajda K., Zdeb N., „Ile bezrobotnego jest w bezrobotnym? Prawno-socjologiczna analiza pojęcia bezrobotnego w przepisach polskiego prawa”, Zeszyt 82/2014, Rzeszów 2014

Placzyńska S., Skiba M., Pasywne i aktywne formy zwalczania bezrobocia w Polsce i Unii Europejskiej, Marketing i Zarządzanie, nr 1 (51) 2018, s. 366-377

Puzio-Waławik B., Przeobrażenia trójsektorowej struktury zatrudnienia w Polsce, na tle doświadczeń krajów Unii Europejskiej, Wykorzystanie zasobów pracy we współczesnej gospodarce, Szczecin 2007

Puzio-Waławik B., Trójsektorowa struktura zatrudnienia w Polsce na tle krajów Unii Europejskiej, Zeszyty Naukowe nr 4, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Kraków 2006, str. 97-111

Sieroń A., „Czy pandemia COVID-19 spowoduje zapaść globalnej gospodarki?” Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego, 2020

Węgrzyn G., „Popyt na pracę w Polsce – Aktualne tendencje”, Konkurencyjność rynku pracy i jego podmiotów, Katedra Mikroekonomii Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2005, str. 123-132

Zieliński M., „Podaż pracy jako bariera wzrostu gospodarczego w Polsce”, Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 489, 2017

Zjawiona E., „Kształtowanie się rynku pracy w Polsce przed i po przekształceniach systemowych”, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2004

Strony internetowe

Bezrobocie 1990-2010, Rynekpracy.pl, (01.05.2020r.),
<https://rynekpracy.pl/monitory/bezrobocie-1990-2010>

Bezrobocie w Polsce wzrośnie. Jakie są prognozy dla rynku pracy po epidemii koronawirusa? (05.05.2020) <https://strefainwestorow.pl/artykuly/gospodarka/20200408/bezrobocie-w-polsce-prognozy>

Jak zmienia się wynagrodzenia w Polsce w 2020 roku, (dostęp: 08.05.2020r),
<https://wynagrodzenia.pl/artykul/jak-zmienia-sie-wynagrodzenia-w-polsce-w-2020-roku>

Jakie wyróżniamy typy bezrobocia, pracuj.pl, (13.05.2020r.), <https://porady.pracuj.pl/zycie-zawodowe/jakie-wyrozniamy-typy-bezrobocia/>

Luka na rynku pracy się pogłębia, wydłuży się lista deficytowych zawodów [prognozy na rok 2020], (05.05.2020), <https://forsal.pl/artykuly/1446945,rynek-pracy-2020-prognozy-lista-deficytowych-zawodow.html>

Na polskim rynku pracy w najbliższych latach zabraknie 3-4 mln pracowników, portalspozywczy.pl (05.05.2020), <https://www.portalspozywczy.pl/technologie/wiadomosci/na-polskim-ryнку-pracy-w-najblizszych-latach-zabraknie-3-4-mln-pracownikow,173566.html>

Nadchodzi koszmar dla pracowników, jakiego nie było od dawna. „W kilka dni skończył się rynek pracownika” (04.05.2020), <https://businessinsider.com.pl/finanse/makroekonomia/rynek-pracy-i-bezrobocie-a-koronawirus-analiza-gospodarki-i-finansow-panstwa/3n2bmmy>

O bezrobociu... Co to jest bezrobocie? (12.05.2020r.), <http://www.mojebezrobocie.pl/o-bezrobociu>

Plan Rozwoju Gospodarczego i Budowy Podstaw Socjalizmu, Encyklopedia.pwn.pl (02.05.2020), <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Plan-Rozwoju-Gospodarczego-i-Budowy-Podstaw-Socjalizmu;3957916.html>

Pracujący w rolnictwie, przemyśle i usługach, (dostęp: 29.04.2020r), <https://rynekpracy.org/statystyki/pracujacy-w-rolnictwie-przemysle-i-uslugach/>

Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej, (dostęp:04.05.2020r), http://swaid.stat.gov.pl/RynekPracy_dashboards/Raporty_predefiniowane/RAP_DBD_RPRA_14.aspx

Przedsiębiorczość w praktyce, podrecznik.edugate.pl, (28.04.2020)
<http://www.podrecznik.edugate.pl/4-rynek-pracy/4-1-rynek-pracy-i-bezrobocie/>

Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, PARP Grupa PFR, Warszawa, 2019 https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/2019_07_ROSS.pdf

Rynek pracy i bezrobocie a koronawirus. Analiza gospodarki i finansów państwa, (04.05.2020), <https://businessinsider.com.pl/finanse/makroekonomia/rynek-pracy-i-bezrobocie-a-koronawirus-analiza-gospodarki-i-finansow-panstwa/3n2bmmy>

Rynek pracy i bezrobocie, podrecznik.edugate.pl (28.04.2020)
<http://www.podrecznik.edugate.pl/4-rynek-pracy/4-1-rynek-pracy-i-bezrobocie/>

Rynek pracy, Aktualności Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie,
<https://rzeszow.praca.gov.pl/rynek-pracy/aktualnosci>

Rynek pracy, edukacja, kompetencje, PARP Grupa PFR, październik 2018
https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/2018_10_Raport_Rynek-pracy_pazdziernik-2018.pdf

Rynek pracy, Encyklopedia PWN (28.04.2020) <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/rynek-pracy;3970479.html>

Rynek pracy, rynekpracy.pl (28.04.2020) <https://rynekpracy.pl/slownik/rynek-pracy>

Stopa bezrobocia, Encyklopedia Zarządzania, (11.05.2020r.),
https://mfiles.pl/pl/index.php/Stopa_bezrobocia

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, GUS, (dostęp: 05.05.2020r)
strateg.stat.gov.pl/dashboard/#/strategie/krajowe/9

Tarcza antykryzysowa, gov.pl (04.05.2020) <https://www.gov.pl/web/tarczaantykryzysowa>

Wsparcie tworzenia miejsc pracy, Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie, (dostęp: 06.05.2020r), <https://wuprzeszow.praca.gov.pl/dla-pracodawcow-i-przedsiębiorcow/wsparcie-tworzenia-miejsc-pracy>

Współczynnik aktywności zawodowej, rynekpracy.org, (01.05.2020),
<https://rynekpracy.org/statystyki/wspolczynnik-aktywnosci-zawodowej-2/>

Wynagrodzenia w Polsce według danych GUS, (dostęp: 05.05.2020)
<https://wynagrodzenia.pl/gus>

ZUS, Warunki wymagane do przyznania świadczenia przedemerytalnego, dostęp:
<https://www.zus.pl/swiadczenia/swiadczenia-przedemerytalne/warunki-wymagane-do-przyznania-swadczenia-przedemerytalnego>

Żebrowski P., „Rosną wynagrodzenia w Polsce, musimy gonić Zachód”, 2019, (dostęp: 05.05.2020r), <https://www.prawo.pl/kadry/wynagrodzenia-w-polsce-rosna-ale-musimy-jeszcze-gonic-zachod,434771.html>

Opracowania statystyczne

Aktywność ekonomiczna ludności Polski III kwartał 2019r

Aktywność ekonomiczna ludności Polski IV kwartał 2019, Warszawa 2020,

Grupy przedsiębiorstw w Polsce w 2018 roku, GUS, Warszawa 2020, str.17-32

Informacja o rynku pracy w czwartym kwartale 2019 roku (dane wstępne), GUS, Warszawa 2020

Informacja o rynku pracy w trzecim kwartale 2019 roku (dane wstępne), GUS, Warszawa 2020

Mały Rocznik Statystyczny Polski, GUS, Warszawa 2019

Polska 1989-2014, GUS, Warszawa 2014

Popyt na pracę w 2018r., Informacje Statystyczne, GUS, Warszawa, Bydgoszcz 2019

Popyt na pracę w IV kwartale 2018 roku, Informacje sygnałne, GUS, Warszawa 2019

Rocznik statystyczny pracy 2019, GUS, Warszawa 2019

Three out of four jobs are in services, Eurostat, (dostęp: 04.05.2020r), <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/WDN-20180810-1?inheritRedirect=true&redirect=%2Feurostat%2F>

ZESTAWIENIE SPISÓW

Wykaz skrótów

BAEL	-	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
GUS	-	Główny Urząd Statystyczny
KPDZ	-	Krajowy Plan Działań na rzecz Zatrudnienia
PKB	-	Produkt Krajowy Brutto
RFSRR	-	Rosyjska Federacyjna Socjalistyczna Republika Radziecka

Spis tabel

Tabela 1. Zestawienie podstawowych informacji na temat Polski w roku 2020	3
Tabela 2. Współczynnik aktywności zawodowej według poziomu wykształcenia w III kwartale 2017, 2018 oraz 2019 roku	9
Tabela 3. Dynamika wynagrodzeń w Polsce metodą rok do roku w latach 2010-2019	17
Tabela 4. Bezrobocie według płci i wieku w latach 2015-2019.....	30

Spis rysunków

Rys. 1. Liczba podmiotów krajowych należących do grupy przedsiębiorstw według sekcji PKD w 2018 roku	5
Rys. 2. Struktura przedsiębiorstw aktywnych w Polsce ze względu na wielkość firmy (w %) 6	
Rys. 3. Struktura podmiotów krajowych należących do grup przedsiębiorstw według form prawnych w 2018 roku	6
Rys. 4. Struktura zatrudnienia w sektorach gospodarki w Polsce w latach 1995-2018.....	15
Rys. 5. Struktura udziału sektorów w tworzeniu PKB w Polsce w latach 1995-2018	16
Rys.6. Stopa bezrobocia w Polsce według BAEL w latach 1992-2015	23
Rys. 7. Struktura bezrobocia ze względu na długość jego trwania w latach 2015-2019	27
Rys. 8. Liczba bezrobotnych w zależności od wykształcenia w latach 2015-2019.....	29
Rys. 9. Stopa bezrobocia ze względu na miejsce zamieszkania wg BAEL.....	31
Rys. 10. Zmodyfikowana krzywa Philipsa	32
Rys. 11. Zależność między stopą bezrobocia a stopą inflacji w Polsce.....	32
Rys. 12. Zależność między stopą bezrobocia a tempem wzrostu PKB	34